

B a k a l á ř s k á   p r á c e

**ANALÝZA OBSAHU REPORTÁŽÍ Z REGIONÁLNÍCH TELEVIZÍ SE
ZŘETELEM NA SOCIÁLNÍ OBLAST**

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Maliňáková

Autor práce: Ondřej Alexandr Kronika

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: třetí

2011

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Datum.....

Podpis.....

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Lucii Maliňákové za cenné rady, připomínky, motivaci i nápady, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout. Za podporu děkuji rovněž i své rodině a přátelům.

OBSAH:

ÚVOD	6
TEORETICKÁ ČÁST	
1. Sociální práce	8
1.1. Pojem sociální práce	8
1.2. Cíle sociální práce a sociální fungování	8
1.3. Paradigmata sociální práce	10
1.3.1. Paradigma první: sociální práce jako terapeutická pomoc	11
1.3.2. Paradigma druhé: sociální práce jako reforma společenského prostředí	11
1.3.3. Paradigma třetí: sociálně právní pomoc	12
1.4. Dilemata sociální práce	12
1.4.1. Formalizace a deformalizace	12
1.4.2. Profesionalizace a deprofesionalizace	12
1.4.3. Normativnost a nenormativnost	13
1.4.4. Pomoc a sociální kontrola	13
1.4.5. Polyvalence a specializace	13
1.4.6. Věda a umění	13
1.5. Kategorizace sociální práce	14
1.5.1. Sociální práce se zneužívanými, týranými a zanedbávanými dětmi	14
1.5.2. Sociální práce s osamocenými rodiči	15
1.5.3. Sociální práce s rodinami v rozvodu	15
1.5.4. Sociální práce s mnohoproblémovými rodinami	16
1.5.5. Sociální práce se zdravotně znevýhodněnými	16
1.5.6. Sociální práce s lidmi s mentálním postižením	16
1.5.7. Sociální práce s duševně nemocnými	17
1.5.8. Sociální práce se starými lidmi	17
1.5.9. Sociální práce s lidmi umírajícími v hospici	17
1.5.10. Sociální práce s uživateli drog	18
1.5.11. Sociální práce s oběťmi násilí v rodině	18
1.5.12. Sociální práce s ženami, které poskytují placené sexuální služby	19
1.5.13. Sociální práce s rizikovou mládeží	19
1.5.14. Sociální práce v rámci probační a mediační služby	20
1.5.15. Sociální práce s nezaměstnanými	20
1.5.16. Sociální práce s bezdomovci	21
1.5.17. Sociální práce s uprchlíky	22
1.6. Souhrnný závěr	22
2. Média	23
2.1. Pojem média	23
2.2. Význam médií pro společnost	23
2.3. Funkce médií	24
2.4. Klasifikace médií	24
2.4.1. Charakteristika televizních médií	25
2.5. Zpravodajství	26
2.5.1. Charakteristiky zpravodajství	26
2.5.2. Hodnoty zpravodajství	27
2.5.3. Morální panika	28
2.5.4. Podoby zpravodajství	28
2.5.5. Zdroje informací pro zpravodajství	29

2.6. Televizní reportáž	29
2.6.1. Stavba televizní reportáže	30
2.7. Regionální televizní zpravodajství	30
2.8. Souhrnný závěr	31
3. Média a sociální práce	32
3.1. Vztah médií a sociální práce	32
3.2. Vliv médií na paradigmatu a dilemata sociální práce	32
3.2.1. Média v terapeutickém paradigmatu	32
3.2.2. Média v reformním paradigmatu	33
3.2.3. Média v poradenském paradigmatu	33
3.2.4. Média v souvislosti s vývojovými dilematy	34
3.3. Média jako zprostředkující faktor mezi společnostmi a sociální prací	34
3.3.1. Vliv médií na konstruování veřejného obrazu sociální práce	34
3.3.2. Pomoc médií při snaze sociální práce změnit společnost	35
3.3. Sociální práce ve zpravodajství	35
3.3.1. Sociální práce z pohledu zpravodajských hodnot	36
3.3.2. Sociální práce z pohledu morální paniky	36
3.4. Souhrnný závěr	37
PRAKTICKÁ ČÁST	
4. Výzkum	38
4.1. Cíle výzkumu a hypotézy	38
4.2. Metodika výzkumu	39
5. Regionální televize jihočeského kraje	42
5.1. Zkoumané regionální televize	42
5.2. TV GIMI	42
5.2.1. Minuty metropole	43
5.3. R1 Vysočina	43
5.3.1. Minuty regionu	43
5.4. Jindřichohradecká televize	44
5.4.1. Jindřichohradecký zpravodajský magazín	44
6. Výsledky výzkumu	45
6.1. TV GIMI	45
6.1.1. Komplexní analýza reportáží	45
6.1.2. Analýza reportáží se zřetelem na sociální oblast	46
6.1.3. Rozhovor	47
6.2. R1 Vysočina	49
6.2.1. Komplexní analýza reportáží	49
6.2.2. Analýza reportáží se zřetelem na sociální oblast	50
6.2.3. Rozhovor	51
6.3. Jindřichohradecká televize	53
6.3.1. Komplexní analýza reportáží	53
6.3.2. Analýza reportáží se zřetelem na sociální oblast	54
6.3.3. Rozhovor	55
6.4. Souhrnný závěr a verifikace hypotéz	56
7. Diskuze	59
Závěr	64

Úvod

Za zvolením tématu bakalářské práce, která zkoumá výskyt sociální práce v médiích, stálo hned několik důvodů. Prvotní nápad na zrealizování vzešel od vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Maliňákové, která se snažila přijít s takovým tématem, které je mi blízké i mimo studijní život. Ze subjektivního hlediska jsem i já upřednostňoval možnost psát o něčem, co je mi známé, skloubit teorii vyučovanou na škole s praxí. Nalézt cestu, která by spojovala mé zaměstnání redaktora regionální televize spolu se studiem sociální a charitativní práce.

Tyto dva aspekty mého života se občas dokázaly spojit, a to když jsem natáčel reportáž anebo psal komentář k tématu, který se dotýkal právě sociální nebo charitativní práce. Reportáže s touto tematikou byly zřídka, také proto jsem začal vnímat jako zajímavé zjistit, kolik prostoru regionální televize sociálním oblastem věnují.

Z nápadu zkoumat výskyt problematiky sociální práce v reportážích regionálních televizí se také odvinula základní myšlenka zabývající se samotným vztahem mezi sociální prací a médií. Tomuto vztahu se věnuje teoretická část práce. Dvě samostatné části o sociální práci a médiích obecně vymezují základní pojmy jako takové, včetně jejich významů a cílů, na jejichž popsání stojí třetí a poslední úsek teoretické části, který jednotlivé aspekty sociální práce a médií slučuje. V tomto úseku je popsáno, v čem mohou být média pro sociální práci prospěšná a jak je sociální práce samotnými médii vnímána. Vypsána jsou zde rovněž i některá kritéria, kterými může být podmíněn výskyt sociální práce ve zpravodajství.

Část praktická má potom ve svém cíli ukázat, jaký podíl ze svých zpravodajských reportáží věnovaly regionální televize působící na jihočeském kraji právě sociální problematice. Výzkum analyzuje reportáže prezentované ve zpravodajství tří regionálních televizí v letech 2009 a 2010. Umožňuje zjistit, v jakém poměru se sociální problematika do regionálního zpravodajství dostává. Výzkum rovněž zkoumá obsah těchto reportáží a osvětluje tak, které z oblastí sociální práce jsou mediálně prezentované více a které méně.

Do praktické části také patří výpovědi zástupců redakcí, kteří reagují na zjištěné výsledky výzkumu a vysvětlují zde, co ovlivňuje výběr a vznik reportáží, proč je poměr témat právě takový, jaký je. Tato část práce také zachycuje, jak samotní redaktori hodnotí výskyt sociálních témat v jejich reportážích a osvětluje jejich obecné postoje týkající se kontextuálního pojetí sociální práce a médií.

Bakalářská práce umožňuje tyto popsané skutečnosti porovnat s fungováním regionálního zpravodajství a redaktorskými hodnotami, které jsou dle odborné literatury popsány v části teoretické. Teoretická část rovněž vymezuje odborné rozdělení sociální práce, kterému je přizpůsobena část výzkumu diferencující tematické reportáže do jednotlivých oblastí sociální práce.

Jednotlivé části bakalářské práce jsou mezi sebou provázané. Jelikož tato práce ve svém výzkumu slučuje na první pohled vůči sobě cizí světy sociální práce a médií, snažil jsem se při jejím psaní postupovat tak, aby její výsledná podoba byla srozumitelná jak lidem orientujícím se v problematice sociální práce, tak těm, kteří se pohybují okolo médií.

Věřím, že v případě zájmu o fungování regionálního zpravodajství či výskytu sociální práce v něm, může tato práce leccos vysvětlit a zodpovědět.

Teoretická část

1. Sociální práce

1.1. Pojem sociální práce

Jedno ze starších tvrzení, které se snaží uchopit sociální práci, o ní hovoří poněkud obecněji a to tak, že sociální práce je zkrátka to, co dělají sociální pracovníci. Hanvey a Philpot (in Matoušek, 2001) tuto definici inovovali a říkají, že sociální práce bývá spíše to, co často nedělají jiní (zdravotníci, policie, atd.). (Navrátil, 2001)

Sociální práci lze ovšem také chápat jako vědní disciplínu, kterou vymezují a působí na ni sociálně kulturní souvislosti určité doby. Z tohoto vyplývá, že do samotného vymezení sociální práce, stejně tak i do vymezení jejích cílů či poslání zasahuje celá řada fenoménů, které vycházejí přímo z daných systémů. (Matoušek, 2001)

Český slovník sociální práce (in Matoušek, 2003) pak samu sociální práci definuje jako společenskovědní obor, jenž se opírá se jednak o společenskou svornost, kterou vnímá jako charakteristiku různých skupin a sounáležitostí (mezi obyvateli měst, států i celého našeho světa) a jednak také se zaměřuje na naplňování individuálních lidských potenciálů. Nedílnou součástí sociální práce je rovněž její praktická činnost, která má ve svém cíli odhalit či vysvětlit řešení sociálních problémů (například problémy nezaměstnanosti, znevýhodňování minoritních skupin, nebo zanedbávání výchovy). Také sem lze zařadit zmírňování dopadů sociálních problémů, nebo jejich prevence.

Sociální pracovníci potom pomáhají svým klientům, k tomu aby se navrátili či dosáhli způsobilosti k sociálnímu uplatnění. (Matoušek, 2003)

Navrátil (in Matoušek, 2001, s. 183) tvrdí, že autorů, kteří se kdy pokoušeli o vymezení obsahu, cílů či samotného pojetí sociální práce, existuje řada, ale pouze některé z navržených vymezení a definic byly nakonec k užítku při profesionální interpretaci sociální práce. Dále hovoří o tom, že: „Nejasnosti týkající se povahy, účelu, i kompetencí sociální práce nadále přetrvávají a v českých poměrech jsou navíc posilovány nedostatkem odborné diskuze.“

1.2. Cíle sociální práce a sociální fungování

Dle Jordána (in Matoušek, 2001) je cíl sociální práce pomáhání klientům, neopomíjí však také aspekty realizování sociální práce v předcházení a řešení sociálních problémů. Cíle sociální práce

vnímají podobně i autoři Webb a Wistow (in Matoušek, 2001). Ti je vnímají jako podporování změny (ať už sociálních vztahů, prostředí, individua), kontrolu nebo sociální zachování, kterým rozumějí pomoc při zachování přijatelného způsobu života u lidí, jací tohoto nejsou schopni dosáhnout sami vlastními silami.

Thompson (in Navrátil, 2001, s. 11) definoval cíle sociální práce podle toho, že je přiřadil k běžné náplni sociální práce. Ty následně popsal jako:

- hodnocení potřeb a životních okolností jak těch, kteří o sociální pomoc sami požádali, tak i těch, kteří se setkávají se sociální prací z „vyšší moci“;
- poskytování nebo zprostředkování služeb, které mají pomoci zabezpečit identifikované potřeby;
- realizaci facilitativních a podpůrných aktivit na úrovni individua, rodiny, skupiny nebo komunity při zvládnání problémů;
- hodnocení stupně a povahy ohrožení, kterým je klient vystaven;
- navrhování a realizace a hodnocení ochranných plánů;
- zajišťování posudků pro jednání soudů;
- spoluúčast v multidisciplinárních týmech;
- zastupování a mediace;
- navrhování a realizace preventivních opatření;

Sheafor, Horejsi a Horejsi (in Matoušek, 2001, s. 184) potom tvrdí, že cílem sociální práce je: „1. Pomáhat jednotlivcům a sociálním systémům zlepšovat jejich sociální fungování a 2. Měnit sociální podmínky tak, aby chránily tyto jednotlivce a systémy před potížemi ve fungování.“ O sociální fungování se v definování cílů sociální práce opírá také Navrátil (in Navrátil, 2001), který klade důraz na lidské vztahy a výkon sociálních rolí. Cíl sociální práce vnímá v souvislosti se sociálním fungováním; formou podpory sociálního fungování klienta v těch situacích, kdy je taková potřeba vnímána na straně sociálního pracovníka nebo přímo vyjádřena klientem.

Samotný termín sociálního fungování nelze také chápat jinak než mnohoznačně. Bartlettová (in Navrátil, 2001) definovala tento pojem jako interakce, jaké bez ustání probíhají mezi očekáváními

a požadavky jednotlivce a společnosti. Podle Bartlettové (in Navrátil, 2000, s. 16) se tato interakce přímo odvíjí od: „lidského úsilí řešit situace, které mohou být vnímány jako sociální úkoly, životní situace nebo problémy života. Lidé prožívají tyto životní úkoly primárně jako tlaky ze svého sociálního prostředí. Odsud vycházejí dvě významné myšlenky: na jedné straně lidské zvládnání a na straně druhé požadavky prostředí. Aby se tyto myšlenky mohly stát součástí jednoho celistvého konceptu, musí být vzájemně propojeny dimenzí, kterou postihuje myšlenka sociální interakce.“

Navrátil a Musil (in Matoušek, 2001) označili sociální fungování za souhrn skutečností, které také vycházejí z předpokladů, že člověk a prostředí jsou neustále v interakci. Dále pak tvrdí, že prostředí vůči lidem formuluje jistá očekávání, vymezuje jim sociální role, a lidé jsou následně nuceni na toto reagovat.

Pakliže jsou požadavky společnosti vůči člověku a očekávání člověka vůči společnosti v rovnováze, nevzniká problém. Lidé tedy musejí požadavky společnosti zvládat. Pokud ovšem zakolísají, rodí se problém a záleží vždy na konkrétním člověku, zda li je schopen svépomoci a má li dovednosti k tomu, aby svůj problém vyřešil (toto platí za předpokladu, že na okolí vůči němu nemá nepřiměřené požadavky). Pomoc sociálního pracovníka se potom nachází mezi způsobilostí klienta situace zvládat své životní situace a pomocí při obnově a udržování výše zmíněné rovnováhy.

Za předpokladu, že cíle sociální práce se odvíjejí od správného sociálního fungování klientů a jeho podpory, je důležité, aby sociální pracovník na tento pojem nazíral nejméně ze dvou důležitých stránek. Měl by se snažit zjistit, které bariéry a předpoklady sociálního fungování sehrály v klientově životě rozhodující role a stejně tak by se měl rozhodnout, které faktory sociálního fungování u daného klienta bude vnímat jako podstatné. (Matoušek, 2001)

1.3. Paradigmata sociální práce

Podle Matouška (in Matoušek 2001) vymezují vztah mezi sociální prací a sociálním fungováním sociální paradigmatata.

Payne (in Matoušek, 2001) tvrdí, že v průběhu 20. století se na poli sociální práce vyčlenily tři odlišné přístupy. Ty potom označuje jako malá paradigmatata, která se mezi sebou různí jak ve filozofických východiskách, tak v následcích praktické činnosti.

1.3.1. Paradigma první: sociální práce jako terapeutická pomoc

Jelikož se toto paradigma zaměřuje především na duševní zdraví a pohodu člověka, je zde sociální práce vnímána především jako pomoc projevující se zpravidla podobou individuální či skupinové psychoterapie. Ve svém cíli se zde sociální práce soustřeďuje na zabezpečení psychické i sociální pohody, která se odráží především od toho, zda li je v rovnováze sociální fungování klienta. (Navrátil, 2001)

Hlavním nástroji tohoto paradigmatu jsou vztah a komunikace, hlavní vědní opora se potom nachází v terapeutickém výcviku a také v psychologii. Paradigma stojí na myšlence, že vzájemné působení mezi klientem a pracovníkem je samo o sobě tvůrčím procesem. Díky komunikaci mohou klienti získávat a posilovat kontrolu nad vlastním způsobem života i nad svými pocity. (Matoušek, 2001)

1.3.2. Paradigma druhé: sociální práce jako reforma společenského prostředí

Navrátil (in Matoušek, 2001) definoval sociální práci v tomto paradigmatu jako úsilí o reformu společenského prostředí. Sociální fungování se je zde spojováno s ideou společenských rovností, které zasahují a ovlivňují různé aspekty života. Zohledňují se zde například věkové skupiny, problematika genderu, aj. (Matoušek, 2001)

Toto pojetí sociální práce stojí především na podpoře vzájemné spolupráce a solidarity. Ve svém cíli se soustředí, aby samotní klienti sociálních služeb mohli hodnověrně přispívat při tvorbě a proměnách sociálních institucí. Takový cíl v sociální práci je definován jako zmocňování (empowerment) klientů. (Navrátil 2001) Ve své pak teorii vychází toto paradigma z politologie, sociologie, a filosofie. (Matoušek 2001)

Koncept toho paradigmatu hovoří o určitých vyčleněných skupinách, které působí na společenskou moc a zdroje. Ty se následně snaží rozčlenit pro svůj vlastní prospěch. Tak může vzniknout společenská nerovnost a útlak. Sociální práce se potom snaží o vytváření principů rovnosti. Na rozdíl od zbylých dvou paradigmat, kde svou roli při rozvoji osobního a sociálního rozvoje hraje komunikace a vztahy, se zde zohledňuje především reforma společnosti. (Matoušek 2001)

1.3.3. Paradigma třetí: sociálně právní pomoc

V tomto paradigmatu je sociální práce pojímána jako pomoc sociálně právní. Sociální fungování se zde odvíjí od schopnosti zvládnání problémů, kdy k tomuto je klíčový přístup k informacím a službám. (Matoušek, 2001)

Navrátil (in Navrátil, 2001, s. 16) uvádí, že: „Z metodického hlediska zde jde především o pomoc klientům prostřednictvím poskytování informací, kvalifikovaným poradenstvím, zpřístupňováním zdrojů a mediací (zprostředkováním) další pomoci a služeb.“

Takovéto informačně-poradenské vymezení sociální práce se tedy nachází na pomezí zbylých dvou paradigmat; snaží se jak o zlepšování systémů sociálních služeb a stejně tak se zaměřuje na individuální potřeby klientů. Paradigma se komplexně opírá o právo, sociologii a psychologii. (Matoušek, 2001)

1.4. Dilemata sociální práce

Dle Navrátila (in Navrátil, 2000) dal vývoj sociální práce vzniknout řadě trendů, které jsou vzájemně v rozporu. Tyto proti sobě jdoucí směry je možno pojmenovat jako vývojová dilemata.

1.4.1. Formalizace a deformalizace

Sociální práce se ve svém vývoji stala silně formalizovanou vědou s jasnou strukturou. Tak jako dříve spadala spíše pod církevní a soukromé organizace, je dnes sociální práce silně svázána především se státní správou. (Matoušek, 2001) S ohledem na tuto skutečnost se (in Navrátil, 2001, s. 19) zrodily myšlenky: „zda formálně organizovaná sociální práce je schopna řešit sociální problémy úspěšněji a ve svých důsledcích levněji, než když se věcem nechá volný průběh.“ Takové úvahy daly vzniknout právě deformalizaci, kterou lze vnímat i v expanzi nestátního a neziskového sektoru, kde se v sociální práci ruku v ruce snoubí profesionalita s principem solidarity. Schimmerlingová a Novotná (in Navrátil, 2001) uvádí, že se deformalizace snaží o to, aby se sociální práce od formálních orgánů navrátila k sociálním pracovníkům, kteří by pracovali především v klientově domácím prostředí. (Navrátil, 2001)

1.4.2. Profesionalizace a deprofesionalizace

Předmětem druhého vývojového dilematu je profesionalizace a deprofesionalizace. Neprofesionální či alternativní sociální práci vnímá Řezníček (in Navrátil, 2001) jako sociální práci, kterou klientovi poskytuje jeho rodina nebo blízké okolí. Deprofesionalizace by tedy měla

umožnit vykonávat sociální práci i osobám v oboru nevzdělaným. (Navrátil, 2001) Problém tohoto dilematu lze chápat ve vztahu, který vzniká mezi klientem a sociálním pracovníkem a tím, jak profesionalita tohoto vztahu může vzniklé interakci pomoci či uškodit. Na jedné straně přináší profesionalita způsobilost, zkušenosti i orientaci v problematice, na druhé straně je prokázáno, že sociální služby poskytované osobami blízkými mají mnohdy efektivnější výsledky. (Matoušek, 2001)

1.4.3. Normativnost a nenormativnost

Toto vývojové dilema řeší, zda při práci s klienty zohledňovat hodnoty a normy okolí. Ve svých začátcích byl cíl sociální práce právě a vždy začlenit klienty do společnosti a nastolit vzájemný soulad mezi jejich postoji a normami. Nenormativnost pak vznikla na základě pochyb, zdali by tento soulad měl být pro sociální práci vždy tím rozhodujícím a určujícím. Musil (in Navrátil, 2001) v tomto problému vyčlenil postoj partnerský a etnocentrický. V partnerském postoji sociální pracovník spolupracuje s klientem, aniž by byly zohledňovány majoritní normy a hodnoty, postoj etnocentrický je pak vnímán jako opačný. (Navrátil, 2001)

1.4.4. Pomoc a sociální kontrola

Jordan (in Matoušek, 2001) na tomto dilematu poukazuje, jak protichůdně lze sociální práci pojmout. Z aspektu podpory klientů lze na sociální práci nazírat spíše jako na pomoc, oproti tomu, především z pohledu politického, je možno chápat jako cíl sociální práce především sociální kontrolu. (Matoušek, 2001) Ta podle slovníku sociální práce má ve svém cíli zaručit stabilitu a řád. (Matoušek, 2003)

1.4.5. Polyvalence a specializace

Toto dilema vzniklo na základě kompetencí a působnosti sociálního pracovníka. Pokud sociální pracovník pracuje všestranně s širokou škálou klientů v nejrůznějších životních situacích, lze hovořit o polyvalenci. Oproti tomu specializace nazírá na sociální práci pouze v rámci jednotlivých aspektů, a sociální pracovník se tedy věnuje například jen určitým problémům, či skupinám klientů. (Navrátil, 2001)

1.4.6. Věda a umění

Věda a umění. V rámci těchto pojmů se sociální práce snažila ztotožnit právě v pojetí tohoto vývojového dilematu. Podle Matouška (in Matoušek, 2001) spočívá umění sociální práce

především ve schopnosti vcítění a pochopení druhých a následné pomoci, která ovšem vyžaduje, aby se klienti na sociálních pracovnících nenaučili být závislí. Věda v sociální práci pak zohledňuje aspekty analogie a teorie, z nichž se při práci s klienty vychází. (Matoušek, 2001) Navrátil (in Navrátil, 2001) pak poukazuje na to, že ani jednu z těchto charakteristik sociální práce nelze opomenout.

1.5. Kategorizace sociální práce

Již v samotném úvodu této práce bylo zmíněno, že sociální práce je obor široký, nelze jej vymezit jednoznačně. Kapitola o jejích cílech pak nastínila, o co se sociální práce snaží, a jelikož se tyto cíle vzájemně liší, je zřejmé, že i cesty, které vedou k jejich dosažení, se mezi sebou různí. Tyto cesty lze chápat jako jednotlivá odvětví sociální práce.

Způsobů, jak členit sociální práci existuje celá škála. Lze se soustředit například na její aktivity, podle kterých Navrátil (in Navrátil, 2001) diferencoval sociální práci podle toho, zda se zaměřuje na problém klienta, na jeho rozvoj, nebo na preventivní aktivity. (Navrátil, 2001) Sociální práci jde rozlišit podle jednotlivých škol, nebo přístupů, které mají při práci s klienty svá specifika. Také se lze soustředit na klienty samotné a sociální práci diferencovat podle jejich věku, nebo podle toho, zda se s nimi pracuje individuálně, či v rodinách, na úrovni skupin anebo komunit.

Matoušek (in Matoušek, Kolářková, Kodymová a kol., 2005) vymezil společně s kolektivem autorů širokou škálu ohrožených skupin, se kterými sociální pracovníci nečastěji pracují v praxi a které jsou tedy pro sociální oblast v České republice nejvíce aktuální.

Tato práce zkoumá v praktické části právě sociální oblasti, konkrétně kolik prostoru je jim věnováno v reportážích odvysílaných regionálními televizemi a jaký obsah tyto reportáže o sociální práci nesou. Ve snaze rozčlenit témata reportáží co nejpodrobněji, vychází tato práce právě z dělení, jaké zvolil kolektiv autorů v knize Sociální práce v praxi. (Matoušek, Kolářková, Kodymová a kol., 2005)

1.5.1. Sociální práce se zneužívanými, týranými a zanedbávanými dětmi

Slovník sociální práce vymezuje zanedbávání jako přecházení potřeb dítěte, či jakýkoliv nedostatek péče o něj. Týrání dítěte představuje veškeré podoby vědomého ubližování dítěti, nebo vědomé nezabránění takovému chování. (Matoušek, 2003) Emoční týrání Matoušek (in Matoušek, Kolářková, Kodymová a kol., 2005, s. 27) považuje za takové: „které spočívá v terorizování dítěte neustálou kritikou, nadávkami a jinými druhy ponižování.“ Do sexuálního zneužívání pak

začleňuje incest, účast dětí při tvorbě pornografických materiálů či při náboženských sexuálních rituálech.

Rodiče, kteří týrají, či zneužívají dítě, obvykle nejsou schopni vnímat důsledky svého vnímání, také jejich schopnost empatie a soucitu není dostatečná. V dětství se sami často stávali obětí špatného zacházení. Častý je u nich také výskyt agresivního chování, ke kterému může přispět i situace rozvodu. Ke špatnému zacházení dochází taktéž u mnohoproblémových rodin.

Špatné zacházení s dětmi může rovněž spustit aktuální stres, který působí na rodinu (např. chudoba, nezaměstnanost). Zátěžové situace potom mohou u rodičů spustit takové chování, k jakému by se za normálních okolností nikdy neuchýlili. (Matoušek, Koláčková, Kodymová a kol., 2005)

1.5.2. Sociální práce s osamocenými rodiči

Matějček (in Matoušek, Koláčková, Kodymová a kol., 2005) v souvislosti s vymezením označení osamocené rodiče využívá pojmu neúplné rodiny, kdy jeden z rodičů chybí a druhý zůstává na výchovu dítěte sám.

Ačkoliv je osamocené rodičovství často společensky podceňováno, jedná se o vážný problém s psychickými a ekonomickými důsledky. U osamocených rodičů stoupá riziko nedostatečných příležitostí na úrovni zaměstnání a bydlení, dále více hrozí chudoba a sociální vyloučení. V rámci funkčnosti rodiny jsou ohroženy funkce ekonomicko-zabezpečovací a emocionální.

1.5.3. Sociální práce s rodinami v rozvodu

Slovník sociální práce (in Matoušek, 2003, s. 192) hovoří o rozvodu jako o zániku manželství právním úkonem, v jehož důsledku přestávají existovat veškerá práva, které měli manželé vůči sobě, s takovými výjimkami jako právo na společný nájem bytu, vyživovací povinnost apod. Rozvod však neruší práva manželů vůči dětem. „Soud má při svém rozhodování především respektovat zájmy nezletilých dětí. Vedle rozvodového řízení, během něhož se rozhoduje o úpravě styku s nezletilými dětmi, probíhají nezávislá další řízení o vypořádání majetku, o styku jednoho z rodičů s dítětem, jež mu nebylo svěřeno do výchovy, o užívání bytu.“

Pakliže manželé předloží smlouvu o uspořádání právě těchto zbylých práv, může soud manželství rozvést bez zjištění příčin rozvratu. Naopak žádosti o rozvod soud vyhovět nemusí, pakliže jejich oddělené spolužití trvá menší dobu než tři roky, dále pak v případě, že je jeden z manželů proti rozvodu. (Matoušek, 2003)

1.5.4. Sociální práce s mnohoproblémovými rodinami

Kaplanová (in Matoušek, Kolářková, Kodymová a kol., 2005, s. 27) vymezuje pojem mnohoproblémová rodina jako rodinu: „která má dlouhodobě více než jeden problém. Soubor problémů takové rodiny se týká řady sfér rodinného života, přičemž rodina sama je nedokáže řešit ani nedokáže využít existujících sociálních služeb.“

Problémy u mnohoproblémové rodiny jsou dlouhodobé a zpravidla sahají dále než za jednu generaci. K pomáhajícím organizacím se obracejí zpravidla, jenom když nastane krize. Po jejím pominutí ztrácejí tyto rodiny o pomoc zájem. Blížící se neštěstí pak paradoxně představuje zdroj energie pro mnohoproblémovou rodinu, vytrhává její členy ze stereotypního pocitu beznaděje. Častá traumata a ztráty v takových rodinách činí jejich členy zdánlivě obrněné a imunní.

1.4.5. Sociální práce se zdravotně znevýhodněnými

Dle Matouška (in Matoušek, 2003, s. 271) lze pojem zdravotního znevýhodnění pochopit jako: „Postižení člověka, které nepříznivě ovlivňuje kvalitu jeho života, zejména schopnost navazovat a udržovat vztahy s lidmi a schopnost pracovat.“ Mezi běžné kategorie zdravotního postižení patří postižení zraku, sluchu, komunikace a řeči, pohybové postižení a podobně. Postižení se objevuje v různých kombinacích a stupních.

Stravová (in Matoušek, Kolářková, Kodymová a kol., 2005) uvádí, že tito lidé sami potvrzují, že si od společnosti nežadají soucit, ani nemají zájem na tom být opečovávaní v ústavech a nemocnicích, naopak stojí o to být co nejvíce začleněni do společnosti, mít vlastní byt a práci a stejná práva jako lidé bez postižení.

1.5.6. Sociální práce s lidmi s mentálním postižením

Ve slovníku sociální práce (in Matoušek, 2003, s. 106) lze nalézt definici, která mentální postižení vymezuje jako: „Vrozené a trvalé postižení osobnosti projevující se nízkou úrovní rozumových schopností, nízkou kontrolou emocionality, vysokou potřebou akceptace, nízkou schopností odhadovat vlastní možnosti, vysokou sugestibilitou, omezenou schopností rozumět řeči a řeč používat, tendencí ke stereotypnímu chování, konkrétnímu myšlení bez schopností zobecňovat a dalšími příznaky.“

Obecné zaměření práce s lidmi s mentálním postižením u nás neexistuje, principy a cíle se liší spolu s organizacemi, které se těmito lidem věnují. Všechny se ovšem snaží o to, aby se život lidí s mentálním postižením co nejvíce shodoval s životem jejich vrstevníků bez postižení.

Jako hlavní cíl sociální práce s lidmi s mentálním postižením lze tedy chápat společenskou integraci. Dále je důležité, aby se tito lidé dokázali do fungování společnosti co nejvíce zapojit, proto lze k dalším cílům zařadit vytváření a zprostředkování příležitostí k učení, a rozvoji dovedností a schopností. V neposlední řadě spočívají cíle sociální práce v podpoře ve sférách pracovních, bytových, právních atd. (Matoušek, Koláčková, Kodymová a kol., 2005)

1.5.7. Sociální práce s duševně nemocnými

Probstová (in Matoušek, Koláčková, Kodymová a kol., 2005) řadí péči o duševní zdraví a duševní pohodu do intervencí, jejichž náplň i cíle mohou být nejrůznější.

Sociální práce s duševně nemocnými vyžaduje komplexní pomoc, kde se zdají být nezastupitelní spíše kvalifikovaní odborníci. Role sociálního pracovníka je zde ovšem stejně důležitá. Sociální práce může především v pomoci v poskytování informací, významnou roli může sehrát například i práce s okolím klienta (rodinná psychoterapie), či v poradenství.

1.5.8. Sociální práce se starými lidmi

Definovat pojem starého člověka lze na základě překročení věkové hranice, která se pohybuje okolo šedesátého roku života. Takový člověk je identifikován se společenským statutem důchodce a předpokládá se u něj ztráta produktivity a soběstačnosti.

Příslušnost k určité věkem definované skupině není sama o sobě důvodem pro zvyšování péče. Janečková (in Matoušek, Koláčková, Kodymová a kol., 2005, s. 163) uvádí, že: „Potřeba sociální práce se starými lidmi se objevuje až v mimořádných situacích způsobených sociálními, či zdravotními faktory.“ Sociální práce se tedy zaměřuje na staré lidi nejvíce ohrožené; pod jakými si lze představit seniory, kteří se vrátili z nemocnice, žijící o samotě, dlouhodobě nemocné staré lidi, také chudé a společensky či zeměpisně izolované. (Matoušek, Koláčková, Kodymová a kol., 2005)

1.5.9. Sociální práce s lidmi umírajícími v hospici

Smrt jakožto neoddelitelná součást života je pro každého člověka originální a osobní záležitostí. Svatošová (in Matoušek, Koláčková, Kodymová a kol., 2005, s. 196) tvrdí, že při ní hraje roli: „mnoho faktorů – struktura osobnosti, věk umírajícího, jeho sociální zázemí, jeho minulost a

naplnění života, jeho naděje. Každý před smrtí bilancuje. Každý v této fázi svého života potřebuje lásku a úctu druhých.“ Zmíněné doprovázení potom Svatošová vnímá jako pomoc při hledání smyslu a ztotožnění se s prožitým životem, či jako pomoc v žití, když nadešel čas umírání.

Toto lze chápat jako důležitý faktor sociální práce s umírajícími lidmi, vedle spolupráce s multidisciplinárním týmem, kde sociální pracovník funguje jako prostředník mezi umírající osobou a lidmi, kteří o něj pečují. Sociální pracovník sehrává i důležitou roli při práci s rodinou klienta. Vedle funkce poradenské nabízí podporu emoční i praktickou. (Matoušek, Koláčková, Kodymová a kol., 2005)

1.5.10. Sociální práce s uživateli drog

V cílech a principech vychází toto odvětví sociální práce z protidrogové politiky, která se snaží především o snižování poptávky, rizik a dostupnosti drog.

Kalina (in Matoušek, Koláčková, Kodymová a kol., 2005) při sociální práci s uživateli drog vnímá jako důležité to, aby sociální práce s uživateli drog byla stejně dostupná, jako úměrná. Dále zohledňuje, aby včasná pomoc byla co nejpřístupnější, především proto, že čím dřív léčení začne, tím je efektivnější. V neposlední řadě zdůrazňuje potřebnost eliminovat co nejvíce takzvaný efekt otáčivých dveří. Tímto chápe zabránění opakování problémů, které bývá úměrné tomu, nakolik intenzivní a efektivní léčba byla a zda byla dotažena až k samému konci.

Navrátil (in Matoušek, Koláčková, Kodymová a kol., 2005) ukazuje na důležitost informovanosti sociálního pracovníka v problematice závislostí. Za hlavní nástroj této sociální práce lze považovat motivační trénink, který se zaměřuje na způsobování změn v závislém chování.

1.5.11. Sociální práce s oběťmi násilí v rodině

Domácí násilí je ve slovníku sociální práce (in Matoušek, 2003, s. 56) charakterizováno jako: „Násilné chování mezi dospělými členy existující (popř. bývalé) domácnosti nebo mezi osobami, které mají společné děti. Je motivováno buď vynucováním si něčeho jinak nedosažitelného, nebo může být odplatou, a to i na někom jiném, než byl ten, kdo způsobil křivdu. V obou případech jsou důsledkem frustrace některé potřeby násilníka.“ Čítrková a Vitoušová (in Matoušek, Koláčková, Kodymová a kol., 2005) pak k definici přiřazují ještě typický rys, který se projevuje dlouhodobostí, opakováním a stupňováním.

Sociální práce se spíše než na pachatele zaměřuje na oběti, které mají prioritu. Pomoc od sociálních pracovníků může mít podobu materiální, která zahrnuje péči o dítě, zpřístupnění veřejných služeb, či klade důraz na bezpečný domov. Pod pomocí psychickou si lze představit kurzy a svépomocné skupiny, potom posilování sebedůvěry a úcty, poskytování rad či vedení k rozhodnosti. Pomoc právní se pak může týkat problematiky opatrovnictví, financí, majetku a sociální podpory. (Matoušek, Koláčková, Kodymová a kol., 2005)

1.5.12. Sociální práce se ženami, které poskytují placené sexuální služby

Malinová (in Kodymová, Koláčková, Matoušek a kol., 2005, s. 251) uvádí, že: „Ženy poskytující placené sexuální služby je možné nalézt prakticky ve všech vrstvách společnosti. Příslušnice nejnižších vrstev, v anglosaské terminologii nazývané „pytel blech“, jsou ženy bez domova, mladistvé i starší pouliční prostitutky. Elitu v prostituci představují např. společnice těch „skutečně bohatých“, elegantně vypadající a vzdělané ženy, „do kterých by to nikdo neřekl“.“

Sociální práce s prostituujícími ženami může mít různé podoby. Od streetworku až po poradenství. Ve své náplni se pak tato sociální práce potkává s cílem prevence šíření HIV. Tato prevence u nás vnímá prostitutky jako jednu z nejvíce rizikových skupin. Vedle této prevence je možné v sociální práci s prostitutkami definovat dva základní přístupy. Prvním z nich je zmírňování škod, pod jakými si lze představit i prevenci kriminality, či sociálního propadu, kterým se rozumí ztráta občanského statusu. Dále sem pak spadá léčba i prevence závislostí, či všestranná pomoc klientkám v rámci jejich rodin, (pokud prostitutky mají dítě). Druhý přístup lze chápat jako resocializaci a prevenci návratu k prostituci, která může mít podobu pomoci při hledání zaměstnání, či bytu. Důležitý je ovšem i faktor nudy, kdy se klientky v počestném životě často prostě nudí a hrozí tedy riziko návratu. Hlavní je ovšem posilovat odhodlání a motivaci klientky s prostitucí přestat. (Matoušek, Koláčková, Kodymová a kol., 2005)

1.5.13. Sociální práce s rizikovou mládeží

Definice (in Matoušek, 2003, s. 185) vymezuje rizikovou mládež jako takovou: „u níž je vyšší riziko sociálního selhání.“ U sociálního selhání mohou svou roli sehrát faktory jako dědičnost, nízká úroveň rozumových schopností, špatně fungující rodina, nebo špatné začlenění do společnosti v rámci vzdělávání, či práce. (Matoušek, 2003)

Sociální pracovník má v této oblasti opět širokou působnost. Vedle streetworku se může uplatnit v nízkoprahových klubech, či jako kurátor pro mládež, nebo v orgánech sociálně-právní ochrany

děti. Není opomíjen ani sektor vzdělávací, ve školách existují funkce výchovných poradců nebo preventistů sociálně patologických jevů. Se sociální prací s rizikovou mládeží se lze setkat i na probační a mediační službě, kde je jako hlavní přínos vnímán úbytek mladistvých odsouzených k výkonu trestu odnětí svobody. Mladiství místo toho vykonávají tresty alternativní, které zprostředkovává právě probační a mediační služba.

1.5.14. Sociální práce v rámci probační a mediační služby

Kroftová a Ouředníčková (in Matoušek, Koláčková, Kodymová a kol., 2005, s. 283) popisují probační a mediační službu jako specializovanou sociální službu: „působící v rámci Ministerstva spravedlnosti ČR. Pracují v ní úředníci a asistenti PMS. Její činnost je zaměřena na práci s pachateli a oběťmi trestných činů. PMS přispívá k naplňování trestní spravedlnosti, v rámci trestního řízení je pověřena výkonem probace a poskytování mediace.“

Mediaci v trestním řízení lze chápat jako mimosoudně zprostředkovanou službu, jejíž cílem je vyřešit konflikt mezi poškozeným a obviněným. Probaci lze potom vymezit jako organizování a výkon dohledu nad obviněným klientem, dále pak pozitivní působení na klienta a motivování jej k tomu, aby vedl řádný život a dostál podmínkám, které mu stanovil soud.

V rámci páchaní trestných činů pracuje probační a mediační služba s dětmi, mladistvými i s dospělými. (Matoušek, Koláčková, Kodymová a kol., 2005)

1.5.15. Sociální práce s nezaměstnanými

Nezaměstnaného člověka lze chápat jako zájemce o zaměstnání, který se obrátil o pomoc se zprostředkováním zaměstnání na úřadu práce. Takový člověk zároveň nesmí být osobou samostatně výdělečně činnou, ani být svázaný pracovním vztahem, nebo se soustavně připravovat na budoucí povolání. Mareš (in Matoušek, Koláčková, Kodymová a kol., 2005, s. 299) uvádí, že: „Pro definování pojmu „nezaměstnanost“ je třeba uvažovat výlučně o zaměstnání, které spočívá v práci na smluvním základě, přičemž smlouva zahrnuje i nárok na materiální odměnu za práci.“

Kodymová a Koláčková (in Matoušek, Koláčková, Kodymová a kol., 2005) definují určité skupiny osob, kterým hrozí nezaměstnanost více, nežli ostatním. Mezi tyto rizikové skupiny řadí zdravotně znevýhodněné, u kterých je důvodem k obtížnějšímu sehnání práce především snížená produktivita. Další skupinou jsou potom absolventi škol. Ty znevýhodňuje nedostatek zkušeností a praxe v oboru. Také sem patří starší lidé, kteří podle Buchtové (in Matoušek, Koláčková, Kodymová a

kol., 2005) bývají často nejvíce propouštěni při snižování počtu zaměstnanců ve firmách. Se svými stereotypy, které jsou k tomuto věku vázány, se tyto lidé nedokážou adaptovat na život bez práce, stejně tak je pro ně obtížné si novou práci sehnat. Další riziková skupina představuje osoby s nedostatečnou či žádnou kvalifikací. U těchto osob jde ruku v ruce nízké vzdělání s nezájmem o zaměstnání a sociálním vyloučením. Jako rizikovou skupinu lze také vnímat romské etnikum nebo ženské pohlaví. Tito se nejčastěji potýkají s problematikou diskriminace.

Nezaměstnanost může způsobit celou řadu problémů, mezi které lze zařadit pokles životní úrovně, ohrožení sociálního statusu, nebo sociální izolaci. Důsledky nezaměstnanosti se mohou přenést i na rodinu člověka, který přišel o práci. (Matoušek, Kolářková, Kodymová a kol., 2005)

1.5.16. Sociální práce s bezdomovci

Za bezdomovce lze považovat člověka, který nedisponuje stálým bydlením, často nemá ani zaměstnání a je tedy odloučen od zdrojů a možností, kterými disponuje většinová společnost. (Matoušek 2003) Dle Schwarzové (in Matoušek, Kolářková, Kodymová a kol., 2005, s. 315) patří bezdomovectví k jedné z nejčastějších příčin marginality, kdy podotýká, že: „Na okraj společnosti se mohou dostat různí lidé ohrožení nestejnými problémy. Podobní jsou si pouze v důsledku: ve ztrátě domova a v životě (nejen) na ulici.“

Sociální práci s bezdomovci lze vymezit ve třech základních směrech. Prvním z nich jsou preventivní aktivity, které se snaží eliminovat příčiny bezdomovectví. Sociální pracovníci se zde uplatňují především v rámci poradenství, které je dostupné a bezplatné a klientům je poskytováno v jejich přirozeném prostředí, nebo v nízkoprahových kontaktních centrech a občanských poradnách. Druhý aspekt sociální práce s bezdomovci se soustřeďuje na služby zaměřené na naplnění základních potřeb. Pod těmito si lze představit základní lékařskou péči, uspokojení potřeb tepla, stravy a spánku. Také je zde důležitá komplexnost těchto služeb; aby byly poskytovány pospolu, ideálně na jednom místě. Nejčastěji se s touto formou sociální práce lze setkat v azylových domech. Služby zaměřené na reintegraci a soběstačnost je potom možné chápat jako třetí směr sociální práce s bezdomovci. Jedná se vesměs o snahu klienta začlenit do běhu společnosti. Pomoci mu uplatnit se na trhu práce, či se vzděláním, které je k tomuto potřebné. (in Kodymová, Kolářková, Matoušek a kol., 2005)

1.5.17. Sociální práce s uprchlíky

Pod pojmem uprchlík si podle slovníku sociální práce (in Matoušek, 2003 s. 250) lze představit člověka, který: „opustil svou vlast obvykle za mimořádných okolností a buď nemůže, nebo se nechce do ní vrátit.“ Günterová (in Matoušek, Kolářková, Kodymová a kol., 2005, s. 333) pak podotýká, že: „Sociální práce s uprchlíky se především týká žadatelů o azyl nebo azylantů žijících v pobytových či integračních střediscích nebo mimo ně tzn. v soukromí.“ Sociální pracovníci při práci s uprchlíky působí pod záštitou ministerstva vnitra či v neziskových organizacích. Spolupracují s dalšími experty, zejména s psychology a právníky, kteří zajišťují právní poradenství a psychickou podporu.

Sociální práce s uprchlíky spočívá především v prostřednictví mezi původním světem a tradicemi klientů a zákony a zvyky země, kde klienti nově žijí. Vedle zaopatření primárních potřeb uprchlíků nabízí sociální pracovník pomoc klientovi v čase, kdy požádal o azyl a čeká na odpověď své žádosti. Zde se sociální práce snaží především podporovat klientovy jistoty ohledně jeho vlastního života. Důležitá náplň práce sociálního pracovníka je rovněž poradenská činnost, kdy se od něj uprchlíci mohou dozvědět potřebné informace o právech, povinnostech a dalších důležitých věcech. (Matoušek, Kolářková, Kodymová a kol., 2005)

1.6. Souhrnný závěr

V této části práce byly na základě odborné literatury vymezeny základní pojmy sociální práce. Z nastínění její problematiky a charakterizování jejích cílů se přímo odvinuly kapitoly pojednávající o dilematech a paradigmatech sociální práce. Na tyto kapitoly bude navázáno v části této práce, která se již přímo zabývá vztahem sociální práce a médií.

Kapitola rozčleňující sociální práci do různých sociálních oblastí dle kolektivu autorů (in Matoušek, Kolářková, Kodymová a kol., 2005) poslouží jako základna pro výzkum obsažený v praktické části bakalářské práce. Ačkoliv tato diferenciací nezahrnuje všechny skupiny, na které se sociální práce soustředí, pro výzkum této práce bylo takové rozdělení dostačující.

2. Média

2.1. Pojem média

Slovo médium má svůj původ v latině a ve svém původním významu jej lze pochopit jako prostředníka, člověka anebo prostředek, který je zprostředkujícím činitelem. Výraz jako takový se v dnešním světě dotýká nejrůznějších oblastí, od sociální komunikace, přes chemii, fyziku, biologii až k výpočetní technice.

Ty obory, které se věnují sociální a mezilidské komunikaci, vnímají pojem médium jako něco, co umožňuje předat někomu nějakou informaci či sdělení. I zde však má tento termín celou řadu významů, podle nichž se také slovo používá. Lze jím označit technologie, které zajišťující přenos a příjem sdělení. Termín médium může označit i osobu, která tvoří mediální obsahy.

V dnešní době je zvykem hovořit o médiích v rámci jejich typických podobách a projevech, jakými se rozumí přenos informací napříč časem a prostorem. Lze tedy v obecném pojetí na média nazírat jako na způsob sociální komunikace nebo na zprostředkovatele určitých informací. Jde například o televizi, internet, noviny. Je to termín neustále se proměňující, formovaný sociálně kulturními jevy a také ovlivňovaný časem, zatížený nemalým významem.

2.2. Význam médií pro společnost

V západním světě nabývají média na své významnosti neustále. Jako součást komunikace patří k životu moderního člověka a vymezují si určitou část jeho času. (Jiráková, Kopplová, 2003)

Schellmann (in Schellman a kol, 2004) uvádí, že přibližně polovina populace Evropy tráví svůj čas nad časopisem, více než tři čtvrtiny pak čte noviny. V průběhu jednoho dne průměrný člověk tráví zhruba hodinu a půl na internetu, další tři věnuje rádiu a televizi. Už proto je značný význam médií ve společnosti a ve většině jejich aspektů. Média jsou považována za samostatnou kulturu, odráží se na poli technickém, ekonomickém, politickém atd.

Stále vzrůstající vliv médií si McQuail (in McQuail, 1999) vysvětluje na základě několika argumentů:

- Média jsou pramenem moci, nástrojem kontroly a vynucování změn ve společnosti. Zprostředkovávají přenos informací a zároveň jsou i jejich zdrojem.

- Média představují ideální prostor pro působení událostí veřejného života (na úrovni městské, krajské, národní, mezinárodní a podobně.).
- Média ovlivňují interpretaci i představy o sociálním dění, také mohou korigovat a vyjadřovat se ke změnám v tak významných oblastech, jako jsou společenské hodnoty nebo kultura.
- Média dávají prostor k vystupování na veřejnosti a představují tak cestu ke slávě.
- Média určují společenské normy.

Ze sociologického hlediska lze podotknout, že na utváření lidských a společenských postojů a názorů mají média svůj podíl, stejně tak i na sociální činnosti a chování, do kterých se prolínají zkrátka proto, že jejich uplatnění v životních aspektech je celoplošné. Bez přehánění je tedy možné říct, že konkrétně hromadné sdělovací prostředky se spolupodílejí na vládě světa. (Giddens, 1999)

2.3. Funkce médií

Burton (in Burton a Jiráček, 2001) diferencuje pět jednotlivých funkcí médií a to na základě toho, jakou mají úlohu pro příjemce. Funkce člení následovně:

- Funkce zábavní, která má ve svém cíli poskytnout publiku pobavení.
- Funkce informativní, jež publiku přibližuje fungování společnosti a světa a zprostředkovává dění aktuální, či naopak připomíná historii.
- Funkce kulturní ve své náplni udržuje tvar kultury, který nadále zprostředkuje.
- Funkce sociální, která ve svém cíli podporuje socializaci.
- Funkce politická, jež se zaměřuje na politická dění a témata.

2.4. Klasifikace médií

Existuje mnoho způsobů jak členit média. Klasifikační teorie stojí například na rozsahu zveřejňování (komunikace ve skupině, organizaci, masová komunikace...) další členění se soustřeďuje na počet užitých mediálních prvků. Ty média člení na monomédia, duální média a multimédia. (Schellman a kol, 2004)

Obecně lze média také diferencovat na elektronická, pod jakými si lze představit televizi, internet a rozhlas, a na tištěná, která mají podobu novin, časopisů, knih. Dále je lze rozdělit na média masová, jež patří mezi nejpoužívanější také proto, že mají plošnou působnost na velký počet lidí. Opět sem patří televize, internet a podobně. Oproti tomu média specifická pak mají rozsah lokální a lze si pod nimi představit letáky, anebo třeba billboardy.

2.4.1. Charakteristika televizních médií

Tato práce se ve svém výzkumu zabývá právě audiovizuálním masmédiem, televizí, která se vyznačuje především slabou či vůbec žádnou vazbou mezi stranou vysílajícího a příjemce. Televizi lze zařadit k médiím audiovizuálním, která informace prezentují pomocí kombinace obrazových a zvukových zpráv.

Audiovizuální média se demonstrují celospolečensky. Na jedné straně stojí jeden vysílatel, na straně druhé pak několik cílů; příjemců. U pojmu masmédiá je již ze se součástí slova „masa“ zřejmé, že příjemců je veliký počet. (Jiráková a Kopplová, 2003)

Způsob, kterak televizní média komunikují s lidmi, se od mezilidské interpersonální komunikace odlišuje. Zásadní rozdíl spočívá v tom, že mediální komunikace neumožňuje vznik dialogu. Komunikace interpersonální (tváří v tvář) nabízí možnost symetrického styku a výměny informací mezi dvěma a více lidmi. Televizní komunikace pak stojí na předpokladu, že vysílatel nemůže zpětně v aktuálním čase přijmout interakci od příjemce, není tedy možné, aby zde mohla vzniknout přímá zpětná vazba.

Tato asymetrická komunikace se od interpersonální liší ještě v aspektu časovém. Nemusí totiž existovat přímo. Samotné fungování televize stojí na předpokladu, že se vysílaná sdělení mohou zaznamenávat a interpretovat opakovaně.

Masmediální komunikace funguje na principu, že vysílatel zprostředkovává sdělení nezávisle na počtu i druhu příjemců (publika). Účel této komunikace se co do obsahu shoduje s výše vymezenými funkcemi médií. (Jiráková a Kopplová, 2003)

Jiráková a Kopplová (in Jiráková a Kopplová, 2003, s. 47) k tomuto představují určité schéma, které definují takto: „Masová média podávají – podle určitých pravidel – svědectví o světě, s nímž jejich konzumenti nemají, či nemusí mít vlastní zkušenost (například ve zpravodajství a v publicistice). Média dále přesvědčují o výhodnosti nebo správnosti určitého chování (nejen v reklamě, ale nepřímo i ve zpravodajství, dramatu, či zábavě) a platnosti hodnot a norem.“

U masmédií platí, že daný obsah sdělení je předáván jednosměrně, bez závislosti na času a prostoru, nikoliv pro vznik komunikace, jako spíše pro samo zprostředkovávání. (Jirák, Kopplová, 2003)

2.5. Zpravodajství

Zpravodajství je možné vymezit jako jednu z novinářských aktivit, zároveň však lze tento pojem definovat i jako konečné výsledky tohoto projevu žurnalistiky. Základní elementy, na kterých zpravodajství stojí, jsou skutečnosti a události, na které se zaměřuje, tyto následovně diferencuje a interpretuje prostřednictvím médií.

Co do obsahu se většinou zaměřuje na blízkou minulost, či přítomnost, tedy na dění aktuální. V případě, že se zabývá věcmi, které se staly již dříve, opět je zde pravděpodobná souvislost s něčím, co se událo teprve nedávno. (Osvaldová, 2001)

2.5.1. Charakteristiky zpravodajství

Zpravodajská fakta by se měla držet především požadavků přesnosti, nepředpojatosti a vyváženosti. Vedle této charakteristiky jsou důležité rovněž aspekty poctivosti při výběru témat, jakož i při následkem formulování a prezentaci. Co se zdrojů týče, čerpat by se mělo minimálně ze dvou, a samozřejmě z těch, které jsou aktuální.

Oproti publicistickému žánru zpravodajství nesmí obsahovat novinářův názor, předpokládá se především neosobnost. Primární charakteristikou zpravodajství je tedy neutralita. Osvaldová (in Osvaldová, 2001) definuje charakteristiku ve zpravodajství prezentovaných reportáží v šesti jasných bodech, kterými jsou:

- Přesnost
- Vyváženost
- Nepředpojatost
- Neustrannost
- Aktuálnost
- Jasnost

2.5.2. Hodnoty zpravodajství

Společně s danými charakteristikami mají rozhodující vliv na to, zdali se určité dění stane předmětem zpravodajství i zpravodajské hodnoty. Burton a Jiráček (in Burton a Jiráček, 2001, s. 240) je definují jako hodnoty, které: „označují soubor kritérií, jimiž média poměřují zpravodajskou přijatelnost událostí a zpravodajskou vhodnost jejich zpracování.“ Hodnoty je možné diferencovat na zpracovatelské a obecné.

Zpracovatelské hodnoty se zaměřují na to, v jakých možnostech lze dění v rámci médií zpracovat, hodnoty obecné pak vypovídají o tom, jakou prioritu události novinář přiřkne. Některé z obecných mohou ovlivnit i rozhodnutí médií prezentovat děje ze sociálních oblastí. Charakteristiku těchto hodnot vymezili Burton a Jiráček (in Burton a Jiráček, 2001) následovně:

- Hodnota výskytu je v médiích často zohledňovaná a poměřuje délku trvání události spolu s pracovním rytmem média. Čas, kdy se určitá událost stane, má význam ve světle toho, kdy se novináři shání po nových tématech, nebo například jak blízko je uzávěrka. Hodnota výskytu rovněž zohledňuje jasnou časovou vymezenost. Dění, u kterých nejsou zřejmé počátky a konce, jsou z hlediska zpravodajství opomíjeny ve prospěch událostí s jasně vymezeným průběhem.
- Hodnota negativy motivuje novináře k tomu, aby uveřejňovali události špatné. Ty jsou považované za více atraktivní a zajišťují médiu sledovanost.
- Hodnota blízkosti upřednostňuje v médiích ty děje, které jsou ze sociokulturního hlediska blízké publiku. Média se blízkost snaží navodit i v událostech, kde není patrná.
- Hodnota jasnosti se zaměřuje na rozdělení a identifikaci rolí. Čím je v události patrnější, kdo je kdo, případně jakou úlohu hraje, tím je událost z hlediska této hodnoty pro média atraktivnější.
- Hodnota jednoduchosti klade důraz na srozumitelnost a snadnou interpretaci. Přednost v médiích tedy povětšinou mají témata nesložitá a na první pohled jasná.
- Hodnota možnosti dalšího vývoje dává přednost těm dějům, které se budou i nadále nějak vyvíjet.

Existuje samozřejmě celá řada dalších obecných hodnot, například hodnota novosti, která preferuje časově aktuální děje, či hodnoty překvapení a předvídatelnosti, které jsou diváky upřednostňované.

2.5.3. Morální panika

Vedle zpravodajských norem ovlivňují výběr témat a prezentovaných dějů i další kritéria. Pro zaměření této práce je zajímavá i teorie morální paniky, na které lze prezentovat vliv médií na spoluutváření společenských hodnot, postojů a norem.

Ze sociálně kulturního hlediska je totiž důležité, aby hodnoty stojící za obsahem zpravodajských událostí byly v souladu s normami a hodnotami uznávanými publikem. Díky tomuto souladu publikum mediální události přijímá a zároveň se utvrzuje v tom, že jsou tyto hodnoty správné. Spolu s prezentací hodnot a norem dochází zároveň i k jejich většímu ukotvení ve společnosti.

Média ovšem mohou i tyto hodnoty ohrozit anebo zpochybnit. K tomu dochází právě pomocí morální paniky, pod kterou si lze představit stav, kdy média u příjemců informací dokážou navodit neadekvátní reakce na odprezentované děje. Svou roli zde hrají faktory zjednodušování a zveličování, či přiřknutí černobílých rolí v událostech. (Burton a Jiráček, 2001)

Morální panika pracuje s termínem „lidoví d'ěblové“, kterým stigmatizuje určité normy, děje, chování, sociální skupiny nebo organizace. Následně dochází k izolaci těchto d'ěblů od zbytku společnosti. Morální panika tuto izolaci vyvolává, nebo se jí alespoň snaží udržovat.

2.5.4. Podoby zpravodajství

Žurnalistiku v nejrozšířenějších podobách lze vnímat jako tištěnou (noviny), audiální (rádio) a audiovizuální (televize). Takové rozdělení zpravodajství patří k nejzákladnějším dělením, také proto, že určuje, v jaké podobě se informace dostanou k příjemcům. Tištěné zpravodajství oproti audiálnímu a audiovizuálnímu nabízí možnost opakovaného vstřebávání informací.

Je zřejmé, že noviny nabízejí možnost opakovaného přečtení, návratu k informacím, které po prvním vstřebání nemusely být jasné. V případě rádiového a televizního zpravodajství má však příjemce jen jedinou příležitost, aby přijal a porozuměl předávaným informacím. Od toho se odvíjí podoba předávaných informací. Audiální a audiovizuální zpravodajství klade důraz na stručnost, jasnost a srozumitelnost. Ve sdělení se rovněž upřednostňuje hovorová mluva a přítomný čas, který má navodit aktuálnost daného problému. Oproti tomu tištěná média si mohou dovolit užít složitých vět i odborných termínů, a častěji užívají času minulého. (Ruß-Mohl, Bakičová, 2005)

Televizní zpravodajství, na které se tato práce zaměřuje, působí na příjemce v rovině obrazové i zvukově najednou. Tyto dvě roviny se prolínají a informace sdělené televizí je oproti jiným médiím vnímána mnohem intenzivněji, než v případě rádiového či novinového zpravodajství.

2.5.5. Zdroje informací pro zpravodajství

Informace jsou pro zpravodajství základ. Média ustavičně musí hledat náměty a tipy pro svá sdělení, která potom zaujmou určitý prostor ve zpravodajství. Každý z novinářů si buduje sociální síť kontaktů, snaží se udržovat styky s jinými médii a získávat z nich zdroje. Spolupráce mezi mediálními subjekty je těsně spjatá. Novinář tak získává informace od manažerů pro styk s veřejností, mluvčích, z tiskových zpráv a prohlášení.

Dále je ideální udržovat styky s příslušnými lidmi uvnitř organizací, které jsou pro média významné. Pod těmito lidmi si lze představit například politiky, nebo osoby na vedoucích postech významných organizací. Vedle těchto způsobů si novináři samotní provádějí šetření zajímavých událostí, vyhledávají je s pomocí jiných médií či osob. (McQuail, 1999)

2.6. Televizní reportáž

Reportáž je základním obsahem zpravodajství a lze obecně vymezit jako nejčtenější žánr pro zpravodajství i pro publicistiku. K základním funkcím reportáže patří funkce analytická a informativní.

Televizní reportáž se příjemcům předává komplexně v audiovizuálním jazyce, má tedy dva základní aspekty; obrazový a zvukový. Zvukový aspekt zahrnuje veškeré vizuální projevy reportáže. Patří sem výpovědi dotazovaných respondentů, redaktorův čtený komentář i jeho promluva na kameru (takzvaný stand up). Také sem lze zařadit doprovodné melodie, či přirozené zvuky z prostředí reportáže. Pod obrazovým aspektem si potom lze představit veškeré podoby vizuálních záznamů, kamerové záznamy pořízené přímo pro potřebu reportáže, filmy pro ilustrační záběry, grafické a počítačové záznamy pro dokreslení a simulace.

Příjemci televizních reportáží nejlépe přijímají zprávy věcné a časově nenáročné, hlavní roli tedy hraje jasnost a čas. Za ideální dobu televizní reportáže se považuje jedna až dvě minuty. Toto je zdůvodněno i faktem, že krátké reportáže neohroží příjemcovu celkovou pozornost. Krátkou reportáž, která ho nezajímá, zkrátka přetrpí, aniž by hrozilo, že televizi vypne, nebo změní sledovaný kanál. K tomu by došlo spíše, kdyby pro něj nezajímavé téma trvalo déle, než zmíněné dvě minuty. V rámci jasnosti, je třeba, aby informace v reportáži byly podávány srozumitelně a

krátce. (Osvaldová, Halada 2007) Televizní reportáže se tedy věnují věcem, které nepotřebují hlubší rozbor, či dlouhá vysvětlení, které by opět mohly zapříčinit divákův nezájem. (Malette, 1994)

2.6.1. Stavba televizní reportáže

Nejdůležitější pro reportáž je její úvod. To, jak reportáž začíná, jde ruku v ruce se schopností udržet si divákovu pozornost. Úvod zohledňuje ze všeho nejvíce zajímavost. Zásadní informace pro celou reportáž nemusí být v jejím začátku obsaženy, tak jak je tomu například zvykem u novinových článků. (Malette, 1994)

Ruß-Mohl a Bakičová ve své knize udávají televizní reportáži strukturu na základě třech atributů, které udržují takzvanou dramatickou jednotu. Tyto atributy se nazývají příčina, účinek a vyvrcholení. Vyvrcholení popisuje danou událost, zabývá se otázkou: „Co se stalo?“. Účinek pak hovoří o možných důsledcích oné události, zatímco příčina se zabývá tím, co událost způsobilo, za jakých okolností se událost stala. (Ruß-Mohl, Bakičová, 2005)

Osvaldová (in Osvaldová, 2001) vnímá jako důležitou vyváženou kompozici zpráv, kdy holá fakta mají jít ruku v ruce s emocemi respondentů. Zohledňuje zajímavost obrazových aspektů, klade důraz na živost a svižnost reportáží.

Neméně důležitá je u televizních reportáží také hodnověrnost, kterou reportážím propůjčují živé výstupy redaktorů z místa děje. Tyto mají evokovat pocit, že reportér byl fyzicky přítomen „u zdroje“ události, o níž jeho reportáž hovoří. (Burton a Jiráček, 2001)

2.7. Regionální televizní zpravodajství

Ruß-Mohl a Bakičová (in Ruß-Mohl a Bakičová, 2005) uvádí, že regionální zpravodajství je co do významu stejně důležité, jako zpravodajství celostátní. Pro většinu lidí se kolikrát zdají být více zajímavé události a informace z jejich blízkosti. Lokalita má tak nezdědka přednost nad významem a do regionálního zpravodajství se dostávají události, které by celostátní televize neprezentovaly. Základním kritériem pro regionální reportáž je tedy lokálnost.

Od celostátních televizí se ty regionální liší i v zaměření těch, kteří události divákům zprostředkovávají. Oproti celostátním televizím, kde pracují ruku v ruce specialisté na jednotlivé oblasti (zvláštní redaktoři pro sport, kulturu) disponují regionální televize zpravidla omezenějšími prostředky jak finančními tak personálními a jejich redaktoři musejí být schopni vytvářet reportáže

prakticky o jakémkoliv tématu. Je tedy častým jevem, že redaktor pracuje s informacemi, kterým sám zase tolik nerozumí a při tvorbě reportáží musí jejich obsah konzultovat s odborníky. Za druhé a neméně důležité kritérium regionálního zpravodajství lze tedy považovat kontrolu informací. (Ruß-Mohl a Bakičová, 2005)

Vedle informování na lokální úrovni a kontrolovaného ověřování sdělovaných skutečností patří ke specifickým regionálního zpravodajství ještě integrita, která do určité míry vzniká mimovolně a lze jí chápat jako provázanost regionální televize a dalších subjektů a institucí působících na úrovni regionu.

2.8. Souhrnný závěr

V této části práce byl prostor věnován mediálním pojmům. Od obecných charakteristik mediálního fungování a společenského významu směřovaly jednotlivé kapitoly k oblastem zpravodajství a regionálních televizí, kterými se zabývá část praktická.

Na vymezené hodnoty a charakteristiky zpravodajství navazuje příští část práce, která se již věnuje přímo vztahu médií a sociální práce. Objasnění problematiky nastolování agendy a výběru reportáží lze porovnat s výpověďmi zástupců redakcí regionálních televizí. Bakalářská práce v tomto umožňuje srovnat teorii a praxi.

3. Média a sociální práce

3.1. Vztah médií a sociální práce

Vztah sociální práce a médií vnímá Šveřepa (in Burýšková, 2009) především v kontextu cílů sociální práce, které kloubí s oblastí médií. K takovým řadí především potřebu šíření informací o sociální práci. Dále pak o její prezentování a vytváření pozitivního obrazu v podvědomí veřejnosti. Také lze média chápat jako významný nástroj, který může ovlivnit sociální prostředí.

Mezi společenskými institucemi mají média významné postavení, a jelikož zasahují do společenského života, dotýkají se i oblasti sociální práce, která může právě s pomocí médií dojít ke svým cílům i tím, že mají nemalý podíl na utváření žebříčku hodnot a soudů, podporují a obohacují vzdělání. (Burýšková, 2009)

Šveřepa tvrdí, že: „Většina lidí za celý svůj život nepřijde do přímého kontaktu se žádným sociálním pracovníkem či pracovnící a média jsou pro ni hlavním zdrojem informací o sociálních službách.“ Woolf (in Šveřepa 2005, s. 1) k tomuto na základě výzkumu Association of Directors of Social Servis, dodává, že postoje lidí ohledně sociální práce se výrazně rozcházejí právě podle toho, zdali měli v této oblasti nějakou osobní zkušenost. Většina lidí se pak k sociálním pracovníkům vyjadřuje kladně.

3.2. Vliv médií na paradigmatata a dilemata sociální práce

Média mohou působit na sociální práci komplexně, jakož i na její jednotlivá odvětví a zaměření sociálních pracovníků. Vliv lze spatřit jak v cílech jednotlivých paradigmat, tak v některých vývojových dilematech.

3.2.1. Média v terapeutickém paradigmatu

Philpot (in Šveřepa, 2005) vymezil zvláště u odborně zaměřených médií jako jednu z jejich hlavních funkcí zrcadlení práce expertů. Média zde mohou být cestou k dobré praxi, jakož i k expanzi příznivých postupů. Nabízí náměty k problematickým diskuzím a také k osvětlení nejasností a problémů. I v rámci sociální práce mohou média pomoci sociálnímu pracovníkovi více se identifikovat s oborem, zrcadlit práci odborníků a umožnit jim tak interakci v podobě zpětné vazby. (Šveřepa, 2005)

Zde je mimo jiné patrná shoda ve funkci médií, tak ve funkci supervize, kterou slovník sociální práce (in Matoušek, 2003, s. 231) vymezuje jako: „Kvalifikovaný dohled nad průběhem programu nebo projektu zaměřený na kvalitu činnosti pracovníků (profesionálů či dobrovolníků).“ Tato kniha definuje u supervize funkce vzdělávací, řídicí, podpůrnou a zprostředkovací (konkrétně u řešení problémů). Právě řešení problémů a práce s klienty v rámci psychosociální pomoci, je náplní terapeutického paradigmatu.

Provázanost médií a sociální práce lze ovšem v tomto ohledu chápat i obecně, mimo kontext paradigmatu.

3.2.2. Média v reformním paradigmatu

Pro sociální práci jako reformu společenského prostředí mohou být média prospěšná především v aspektech výzkumů. Jelikož má reformní paradigma ve výsledku zlepšovat prostředí pro společenský život tím, že se sociální pracovníci budou podílet na změnách, které s tímto cílem souvisí, mohou jim média dost dobře posloužit jako nástroj podstatného významu.

Jelikož mají média nemalý podíl na utváření pohledu veřejnosti, se kterou je v tomto reformním paradigmatu třeba počítat, je zřejmé, že vliv, který zde média v celkové prezentaci náplně sociální práce, není zanedbatelný. (Šveřepa, 2005)

3.2.3. Média v poradenském paradigmatu

Nedílnou součástí poradenského paradigmatu je poskytování informací a zvyšování vzdělanosti. DuBois a Miley (in Šveřepa, 2005) řadí mezi náplně sociální práce vzdělání, které v tomto případě vnímají především v aspektu zvyšování znalostí ohledně sociálních otázek a problémů, stejně jako o problematice společenské nespravedlnosti. Média, jakožto zdroj informací, jsou schopna tyto výše zmíněné znalosti předat potřebným lidem a zároveň mohou pomoci veřejnosti dostat se ke zdrojům těchto informací. DuBois a Miley také tvrdí, že média v tomto konceptu šíří informace nejen pro vzdělávání, posloužit také mohou i v rámci prevence.

Burýšková (in Burýšková, 2009, s. 5) potom ve své práci připomíná, že: „Poskytování informací klientům a zvyšování jejich vzdělanosti může vést i k vyššímu potenciálu řešení jejich vlastních náročných životních situací. Sociální práce by měla vést k posilování jejich klientů ve všech oblastech života a právě média jsou jedním z vhodných prostředků, jak tyto kompetence klientům předávat.“

3.2.4. Média v souvislosti s vývojovými dilematy

Ve své základní funkci zprostředkovatele mohou média vypovědět mnohé o celkovém obrazu sociální práce i v rámci vývojových dilemat.

U dilematu zabývajících se formalizací a deformalizací dokážou dle Burýškové (in Burýšková, 2009, s. 6) média nastínit, zdali je sociální práce vnímaná společností: „jako formální instituce nebo je chápána z pohledu práce s klientem v jeho přirozeném prostředí.“

V rámci dilematu profesionalizace a deprofesionalizace a dilematu pomoci a kontroly objasňují média profesní status jednotlivých sociálních pracovníků, i to, jak oni sami sociální práci pojímají. Z odprezentovaných dějů si veřejnost může udělat obrázek, ke kterému z protichůdných pólů těchto dvou dilemat většina sociálních pracovníků ve své práci směřuje. Mediální prezentace sociální práce má vliv na utváření jejího celkového obrazu v podvědomí veřejnosti. (Burýšková, 2009)

V předchozích kapitolách této práce bylo zmíněno, že média ve svém významu a funkcích spoluutvářejí společenské normy, od kterých se do určité míry jistě odvíjí i dilema normativnosti a nenormativnosti. Spíše nežli jasný vztah mezi sociální prací a médii lze zde spatřit mediální celoplošnou významnost v rámci utváření norem a hodnot a toto vývojové dilema potom chápat jako jeden z mnoha faktorů, které kdy byly médii ovlivněny.

3.3. Média jako zprostředkující faktor mezi společností a sociální prací

Média také umožňují zlepšení společnosti i sociální práce na základě jejich oboustranné spolupráce. Na jedné straně mohou dostat do povědomí společnosti potřebné informace o roli sociální práce a poskytnout tak lidem motivaci, aby spolupracovali na cílech sociální práce nebo aby posílili samu její existenci. Na straně druhé pak stejně dobře média mohou posloužit sociálním pracovníkům jako efektivní nástroj, při jejich snažení ohledně změny společnosti, konkrétně změny sociálního prostředí.

3.3.1. Vliv médií na konstruování veřejného obrazu sociální práce

Média mohou značně posílit vztah mezi veřejností a sociální prací, stejně tak mohou mít vliv i na expanzi a dosažení cílů v jednotlivých organizacích sociální práce. Klatovský (in Šveřepa, 2005) neopomíná význam styku s veřejností kvůli konkurenci mezi organizacemi sociální práce, ale především pro to, aby se sociálním organizacím dařilo dosahovat svých cílů snadněji. Toto

významně ovlivňuje pochopení a následné přispění veřejnosti, kterou organizace mohou oslovit právě pomocí médií.

Jak tvrdí Franklin a Parton (in Šveřepa, 2005) média mohou být schopna pomoci v rámci public relations při promluvě k podporovatelům, sponzorům a dárcům, ale také při získávání nových klientů a uživatelů služeb.

Z tohoto pohledu dokážou média pomoci společnosti přiblížit se k sociální práci a roli, jakou ve společnosti sehrává, a tím zároveň podporovat také její růst a stabilitu. Média mohou umožnit lidem obeznámit se se změnami v oblastech sociální práce a díky tomu se také mohou zasadit o jejich realizaci.

3.3.2. Pomoc médií při snaze sociální práce změnit společnost

DuBois a Miley (in Šveřepa, 2005, s. 2) uvádějí, že: „sociální pracovníci se mají zapojovat do sociálních a politických akcí, které se lidem snaží zajistit rovný přístup ke zdrojům, zaměstnání, službám a příležitostem, jež potřebují k naplnění svých základních lidských potřeb a k plnému rozvoji.“

Náplní činnosti sociálního pracovníka je tedy mimo jiné i snaha o dosažení změny ve společenských podmínkách vůči člověku, tak aby se minimalizoval vznik krizí a nerovnováhy u sociálního fungování členů společnosti. (Matoušek, 2001)

K tomuto může sociální práce přispět, pakliže se sociální pracovníci budou aktivně spoluúčastnit na činnostech a akcích, které bojují proti podobám diskriminace a útlu znevýhodňovaných, a které mají ve svém cíli posilovat rozvoj příležitostí a změn práv k prospěchu lidí, kteří toto potřebují. (Šveřepa, 2005)

Pakliže jsou tyto akce mediálně prezentovány, dostávají se do širšího podvědomí okolí. To na jedné straně může přispět k vyvolání změny, na straně druhé se o akcích mohou dozvědět právě i sociální pracovníci a díky tomuto se zavčasu zapojit.

3.3. Sociální práce ve zpravodajství

V předchozích kapitolách této práce byly rozvedeny faktory, které ovlivňují, na jaké oblasti se média soustředí a jaké události jsou do zpravodajství vybírány. Dle Šveřepy (in Šveřepa, 2005) jsou události ze sociálních oblastí do zpravodajství zařazovány především na základě fenoménu morální paniky a některých zpravodajských hodnot.

3.3.1. Sociální práce z pohledu zpravodajských hodnot

Z hlediska hodnoty výskytu je sociální práce pro mediální prezentaci spíše nezajímavá. Šveřepa (in Šveřepa, 2005, s. 3) tvrdí, že: „Čím je událost kratší a čím lépe zapadne do rytmu média, tím je možnost jejího prezentování vyšší.“ Podle něj je totiž pracovní zaměření sociálních pracovníků povětšinou ve své dlouhodobosti neaktuální.

Hodnota jasnosti se k sociální práci v médiích také nestaví kladně. Sociální práce je specifickou vědou, a nežli její samotná a běžná náplň se předmětem zpravodajství stanou věci krajní, jako například selhání sociálního pracovníka. To je v souladu i s hodnotou negativnosti a jednoduchosti.

Kvůli hodnotě dalšího vývoje se zpravodajství mohou dostat sociální události ze specifických oblastí. Šveřepa (in Šveřepa, 2005, str. 4) uvádí jako typické reportáže o týrání dětí, které jsou: „v souvislosti se sociální prací často mediálně pokrývané, jsou ukázkovým případem. Mají nejen dramatickou počáteční událost, ale dá se u nich očekávat další – navíc snadno předvídatelný – vývoj; vyšetřování případu, soud, umístění dětí do ústavu apod.)“

3.3.2. Sociální práce z pohledu morální paniky

Morální panika stigmatizuje určité děje, ke kterým si publikum následně vytváří neadekvátní postoje. Toto platí i v případě sociálních skupin a oblastí, kterým média dávají určité významové nálepky. (Šveřepa, 2005)

Na základě hodnot jednoduchosti a jasnosti se v reportážích často až přehnaně diferencují dobré a špatné role, a ženou je až do extrému černobílosti. Od toho se následně odvíjí i rozdělení na pojmy my a oni, kdy „my“ samozřejmě představuje „dobrou“ a „normální“ většinu, na jejíž stranu se staví i média samotná, a potom na „ty druhé“. (Šveřepa, 2005)

Dle Franklina a Partona (in Šveřepa, 2005) stojí na tomto schématu většina odprezentovaných dějů z oblasti sociální práce ve Velké Británii, kde fenomén morální paniky způsobil, že média o sociální práci utvářejí negativní obraz. Soustřeďují se na události špatné a ty dobré naopak přecházejí. To samozřejmě může mít špatný dopad na sociální práci samotnou. Opět zde hrají roli zpravodajské hodnoty, i tendence zveličovat a vyvolávat neadekvátní odezvu u publika.

Upřednostňování negativních událostí zabývajících se sociální prací si Šveřepa (in Šveřepa, 2005, s. 5) vysvětluje tím, že: „smrt jednoho dítěte připoutá mnohem větší pozornost, než úspěšná péče o

tisíc jiných. Běžná činnost sociálního pracovníka trvá měsíce a roky, nevytváří žádné „události“, což ji dělá mediálně neuchopitelnou.“

3.4. Souhrnný závěr

Tato část práce se zabývá vztahem sociální práce a médií. Je zde vymezeno, jak lze souvislost těchto pojmů vnímat v paradigmatech a vývojových dilematech sociální práce. Další kapitola pak pojednává o zprostředkovatelské roli mezi společnostmi a sociální prací, kdy vzájemná spolupráce těchto oblastí může být oboustranně prospěšná a média tomuto mohou být nápomocná jak ze strany veřejnosti, tak z pohledu sociální práce.

Poslední kapitola této části se věnuje přímo výskytu sociální práce ve zpravodajství, zohledňuje některé zpravodajské hodnoty, které mohou ovlivnit výskyt sociální práce v médiích a navazuje tak na výzkum rozepsaný v praktické části, který analyzuje právě výskyt reportáží věnujících se sociálním tématům.

Praktická část

4. Výzkum

Tato práce se ve svém výzkumu zaměřuje na reportáže prezentované ve zpravodajských magazínech regionálních televizí působících v jihočeském kraji a to v letech 2009 a 2010. Její výzkum primárně analyzuje počet a obsah odvysílaných reportáží, které se věnují sociální problematice.

Počet umožní zjistit, jaký je poměr odvysílaných reportáží ze sociální oblasti oproti oblastem jiným. Analýza obsahů reportáží ze sociálních oblastí potom prozradí, která sociální témata jsou mediálně upřednostňována.

Součástí výzkumu je také rozhovor, který zjištěné informace následně konzultuje se zástupci regionálních televizí. Cíle tohoto rozhovoru lze chápat v přiblížení chodu jednotlivých redakcí, konkrétně v objasnění toho, na jakém principu jsou reportáže vybírány, která témata jsou upřednostňována, případně proč tomu tak je.

Rozhovor také odráží postoje jednotlivých redakcí k problematice sociální práce, a dává možnost objasnit, proč je poměr reportáží s touto tematikou takový, jaký je.

Ačkoliv to není jeho předmětem, umožňuje výzkum této práce také udělat si zběžný obrázek o tom, jaký je celkový poměr témat v odvysílaných reportážích, případně čemu jednotlivé redakce dávají přednost.

4.1. Cíle výzkumu a hypotézy

Cíle výzkumu

Výzkum této práce má následující cíle:

- Zjistit počet reportáží, které věnovaly regionální televize jihočeského kraje sociálním oblastem v letech 2009 a 2010.
- Určit poměr těchto reportáží vůči ostatním tématům, vždy zvlášť za každý rok u každé televize.

- Analyzovat obsah těchto reportáží a vyjasnit tak, které ze sociálních oblastí byly prezentovány častěji, které naopak nebyly prezentovány vůbec.
- Konfrontovat zjištěné údaje se zástupci redakcí a osvětlit jejich postoje vůči výzkumu této bakalářské práce i vůči obecnému výskytu sociální práce v médiích.
- Na základě rozhovoru rovněž přiblížit pracovní fungování jednotlivých redakcí.

Hypotézy

S ohledem na tvrzení (viz kapitola 3.3.), že zpravodajství není prezentaci sociální práce nakloněno i na základě redaktorské praxe autora této práce, lze vymezit tuto hypotézu:

Hypotéza č. 1: Poměr reportáží, které se věnují sociálním oblastem, bude menší než 10%.

Redaktorská praxe autora rovněž umožnila zpětně reflektovat tematické zaměření sociálních reportáží, které prezentovala jedna ze zkoumaných televizí, konkrétně Jindřichohradecká televize. S ohledem na to, že tato televize ze sociálních témat upřednostňovala především problematiku lidí s mentálním postižením, lze vyvodit následující hypotézu:

Hypotéza č. 2: Reportáže regionálních televizí pojednávající o sociálních oblastech, se budou ve zkoumaných dvou letech nejvíce věnovat lidem s mentálním postižením.

Zatímco první hypotéza se zaměřuje na počet sociálních reportáží, druhá zkoumá jejich obsah.

4.2. Metodika výzkumu

Výsledné informace zabývající se počtem a tematickými obsahy reportáží zaměřených na sociální témata, jsou v konečné podobě zobrazovány číselně. Pro zjištění těchto informací byl použit kvantitativní výzkum, konkrétně metoda analýzy dat. Potřebná data byla čerpána z archivů jednotlivých regionálních televizí.

Výzkum byl zpracován následovně. Po zpřístupnění archivů byly na základě názvů (v případě nejasného pojmenování, byla zkoumána celá reportáž) jednotlivé reportáže rozčleněny podle svého zaměření do jednotlivých kategorií. Jelikož cílem této práce není komplexní analýza témat, byly reportáže sloučeny do obecných skupin jako sport, kultura či zdravotnictví. Problematika sociální práce byla jednou z těchto skupin.

Jednotlivé reportáže zabývající se problematikou ze sociálních oblastí byly posléze pro upřesnění rozčleněny do jednotlivých kategorií popsanych v teoretické části, konkrétně v kapitole o dělbě sociální práce. Toto rozdělení vychází z knihy Sociální práce v praxi (Kodymová, Koláčková, Matoušek a kol. 2005) a pro výzkum bylo zvoleno pro svou širokost, ale také proto, že autoři knihy považují tato odvětví sociální práce v České republice jako nejvíce aktuální.

Analýza reportáží ve výsledku umožňuje zjistit, jaký je poměr sociálních témat oproti celku, kdy výsledné údaje jsou vyjádřeny jak konkrétními čísly, tak procentuálně. Výzkum také prozrazuje, jaká témata ze sociální práce jsou mediálně upřednostňovaná. Analýza byla prováděna pro každou ze tří televizí zvlášť se samostatnými výsledky pro rok 2009 a 2010.

Ve výsledku je tedy možné porovnat, která ze zkoumaných televizí k sociálním tématům tíhne nejvíce. K tomu slouží procentuální vyjádření poměru sociálních reportáží k celku. Je totiž důležité si uvědomit, že každá z televizí vyprodukovala za zkoumané roky zcela odlišný počet reportáží, nebylo by tedy vhodné porovnávat jejich zaměření na sociální témata na základě toho, která z televizí vyprodukovala reportáží víc a která méně.

Součástí výzkumu je také rozhovor, který zjištěná data konfrontoval se zástupci redakcí zkoumaných televizí. Rozhovor byl veden individuální a nestandardizovanou formou. Jelikož ne jeden z dotazovaných respondentů vyjádřil nevoli k tomu, aby byl přímo citován, zjištěné informace jsou ve výsledné podobě prezentovány spíše formou článku podávající obecné informace. Po stránce významu však nebyly tyto informace nikterak změněny. Doslovný záznam rozhovorů v audiální podobě je trvale uložen v osobním archivu autora práce.

V případě všech tří dotazovaných redakcí byl rozhovor veden na základě otázek, které měly obecně objasnit chod redakce a výběr reportáží, případně jejich upřednostňování. Druhá část rozhovoru se pak soustředila přímo na zjištěné výsledky výzkumu a také postoje redakcí k sociální práci.

Základní podoba otázek zněla takto:

- Které faktory ovlivňují výběr reportáží do vašeho vysílání?
- Které z vyjmenovaných faktorů ovlivňují výběr více, které méně?
- V případě většího počtu reportáží, na jakém základě je prováděn výběr těch, které se nakonec odvysílají? Co se stane s ostatními náměty? Nenatočí se vůbec? Budou použity v příštím vysílání?

- Jaký máte názor na vztah médií a sociální práce?
- Jste spokojeni s výsledkem výzkumu? Je podle vás takové rozčlenění témat v pořádku?
- Myslíte si, že reportáží zabývajících se sociální oblastí je ideální počet, nemělo by jich být více, popřípadě méně?

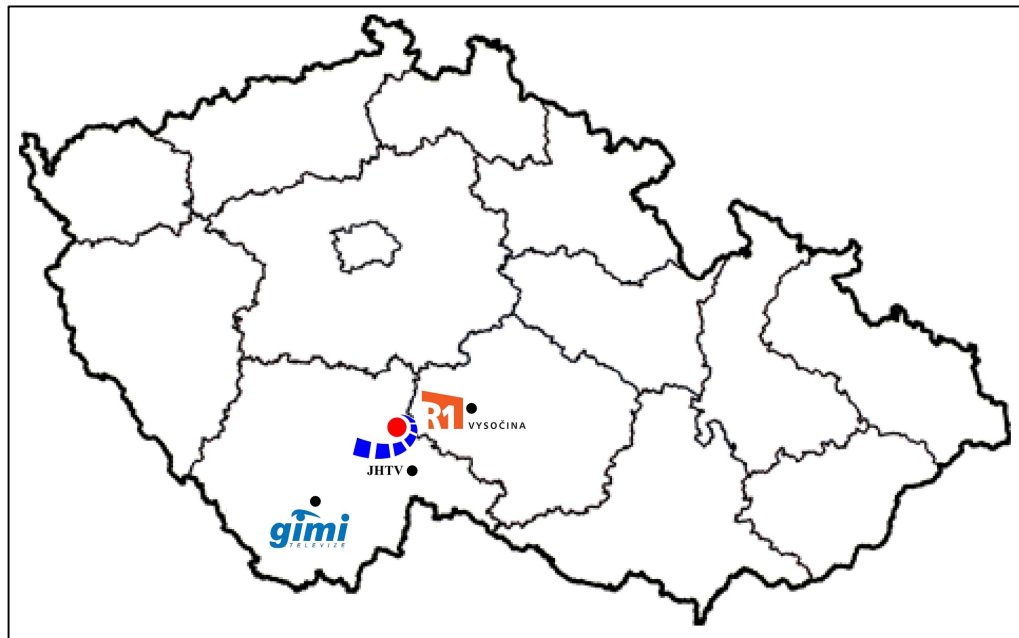
5. Regionální televize jihočeského kraje

5.1. Zkoumané regionální televize

Výzkum této práce se zabývá reportážemi, které prezentovaly regionální televize fungující v jihočeském kraji v letech 2009 a 2010. Konkrétně se jedná o tři následující televize:

- TV GIMI
- R1 Vysočina
- Jindřichohradecká televize

Obrázek č. 1

Zdroj: Vlastní výzkum

5.2. TV GIMI

TV GIMI a.s. funguje v Českých Budějovicích již patnáct let. Do roku 1999 působila jako samostatná servisní společnost, která realizovala jak vlastní, tak společné televizní produkty. Poté začala spolupráce s Českou televizí. Pro tu TV GIMI zajišťovala redaktorskou činnost z oblasti Českých Budějovic. Postupem času vznikla spolupráce i s dalšími televizními stanicemi působícími v České republice i mimo ni. V současnosti je fungování TV GIMI úzce provázáno s celorepublikovou televizí Prima.

TV GIMI provozuje multiplex „Regionální síť 1“, na které distribuuje své čtyřadvacetihodinové vysílání, které běží bez přestávky celoročně.

TV GIMI je možné sledovat na televizi přijímající digitální signál. Vysílání také distribuuji někteří provozovatelé kabelových systémů. TV GIMI lze naladit pomocí set-top boxu na kanálu 29, vysílání je možné také sledovat na internetových stránkách www.jihoceskatelivize.cz. (TV GIMI, [online])

5.2.1. Minuty metropole

Výzkum této práce analyzuje reportáže prezentované ve zpravodajském magazínu Minuty metropole, který TV GIMI vysílá každý všední den. Premiéra tohoto pořadu je vždy v 18:40, následující den je možnost shlédnout vždy dvě reprízy. Počet reportáží se pohybuje zpravidla mezi třemi až čtyřmi. (TV GIMI, [online])

5.3. R1 Vysočina

Televize R1 Vysočina produkuje své vysílání plynule již sedmnáct let ze studia v Pelhřimově. Na základě úzké spolupráce s TV Prima sdílejí každý všední den v čase od 17:40 do 18:00 stejnou vysílací frekvenci. V tomto čase je vysílán stěžejní program, zpravodajství Minuty regionu, kterým televize R1 Vysočina informuje o událostech v regionu. Vedle zpravodajského magazínu, vysílá R1 Vysočina i vlastní počasí a dopravní události. Také pravidelně vydává publicistický pořad „Zrcadlo vašeho kraje“, který odráží dění ve velkých městech Vysočiny a Jihočeského kraje i v jejich mikroregionech.

Signál televize R1 Vysočina je šířen vysílačem Jihlava – Javořice a lze jej nalézt na 59. kanálu, který přijímá lokální vysílače z velkých měst regionu. Mimo hlavní vysílací čas na TV Prima, lze regionální programy shlédnout na internetových stránkách www.tv-vysocina.cz a také v reprízách, vždy následující den od 7:00 na TV Prima v oblasti regionu, a také na TV Prima COOL, která přebírá regionální vysílání a distribuuje jej digitální formou po celé české republice. (R1 Vysočina, [online])

5.3.1. Minuty regionu

Tato práce zkoumá reportáže, které bylo možno vidět ve zpravodajském magazínu Minuty regionu. Zpravodajský magazín je vysílán každý pracovní den v 17:40 na TV Prima v jižních Čechách a

pokaždé nabízí čtyři události (dříve jich bylo více), které reflektují život na vysočině a v Jihočeském kraji. (R1 Vysočina, [online])

5.4. Jindřichohradecká televize

Od roku 1995 dodává Jindřichohradecká televize svému městu a jeho okolí regionální zpravodajství. Během svého fungování Jindřichohradecká televize začala spolupracovat s TV GIMI a s televizí R1 Vysočina. Vedle zpravodajství vyplňují vysílací čas i další pořady, například politický pořad „Na kafe,“ v němž starosta města zodpovídá na dotazy diváků, nebo pořad retro, který umožňuje spatřit město Jindřichův Hradec a jeho okolí, jak vypadaly před patnácti lety. Televize také vysílá záznamy zdejších sportovních zápasů, koncertů nebo divadelních akcí.

V současné době funguje Jindřichohradecká televize jako samostatný digitální kanál, který běží dvacet čtyři hodin denně a v jižních Čechách jej lze naladit pomocí set-top boxu. Televizi lze neomezeně sledovat i na internetových stránkách www.jhtv.cz, Jindřichohradecký zpravodajský magazín je ale zařazen i do vysílání vizitní spřátelené TV GIMI a lze si jej pustit také na stránkách televize R1 Vysočina. (Jindřichohradecká televize, [online])

5.4.1. Jindřichohradecký zpravodajský magazín

Výzkum této práce analyzuje reportáže odvysílané Jindřichohradeckou televizí v týdeníku, který nese název Jindřichohradecký zpravodajský magazín. Obvykle se skládá se sestavy sedmi reportáží, které reflektují nejrůznější dění za uplynulých sedm dní. Sport zde má svou vlastní rubriku, která ovšem není pravidelná. V některých magazínech nejsou sportovní události zastoupeny vůbec, obvyklé jsou však jedna až dvě reportáže prezentované na konci zpravodajství. Premiéru má tento magazín každý pátek a díky reprízám je možnost shlédnout jej hned několikrát denně po celý následující týden. (Jindřichohradecká televize, [online])

6. Výsledky výzkumu

6.1. TV GIMI

6.1.1. Komplexní analýza reportáží

Televize GIMI prezentovala v roce 2009 pět set padesát šest reportáží ve zpravodajském magazínu minuty metropole. Dvacet pět z nich se věnovalo sociálním oblastem. V roce 2010 bylo v tomtéž zpravodajství odvysíláno osm set dvacet tři reportáží, sociálním tématům se věnovalo dvacet devět z nich.

Tabulka č. 1

Komplexní analýza reportáží za rok 2009	
Kultura	85
Akce pro veřejnost	62
Investiční akce	52
Sport	48
Nehody	46
Doprava	40
Zdravotnictví	36
Sociální práce	25
Životní prostředí	24
Školství	24
Zvířata	12
Ekonomika	25
Zajímavosti / kuriozity	10
Politika	17
Kriminalita	16
Policie	15
Cestovní ruch	15
Ostatní	2
Počasí	2
Celkem	556

Zdroj: Vlastní výzkum

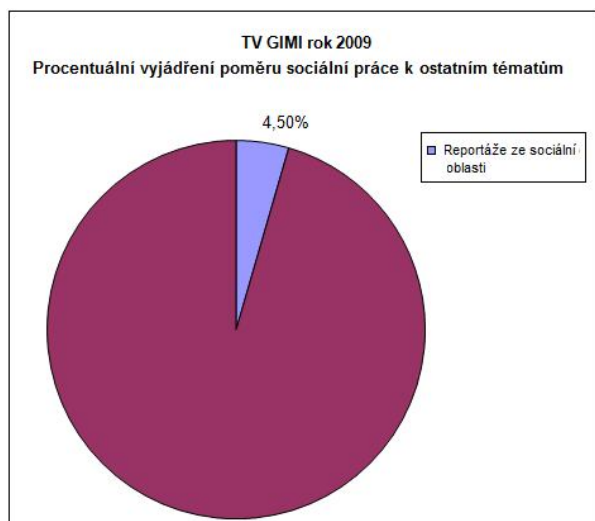
Tabulka č. 2

Komplexní analýza reportáží za rok 2010	
Kultura	147
Sport	91
Nehody	84
Školství	70
Investiční akce	63
Akce pro veřejnost	63
Doprava	49
Zdravotnictví	45
Ekonomika	39
Policie	30
Sociální práce	29
Politika	24
Kriminalita	23
Životní prostředí	19
Zajímavosti / kuriozity	16
Cestovní ruch	13
Zvířata	9
Počasí	5
Ostatní	4
Celkem	823

Zdroj: Vlastní výzkum

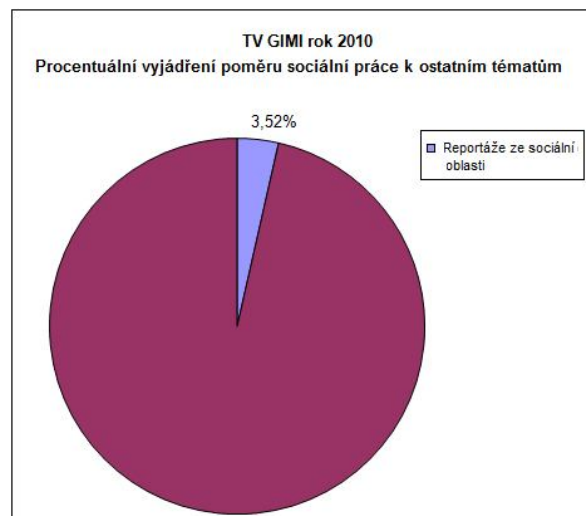
Procentuelně lze poměr výskytu sociálních reportáží ve zpravodajství TV GIMI vyjádřit následovně; v roce 2009 prezentovalo sociální oblasti 4,50 % reportáží, v roce 2010 potom již jen 3,52 %.

Graf č. 1

Zdroj: Vlastní výzkum, N = 100 %

Graf č. 2

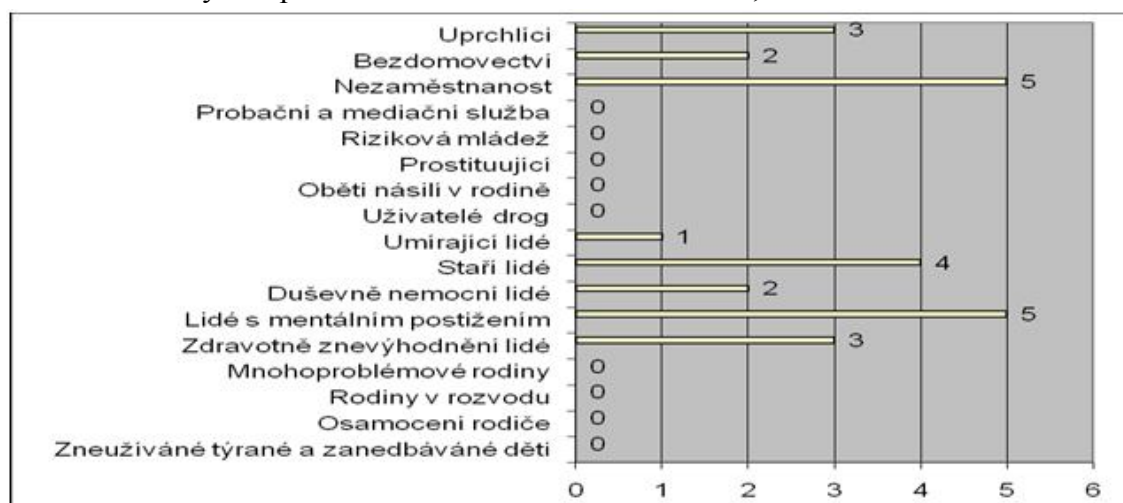
Zdroj: Vlastní výzkum, N = 100 %

6.1.2. Analýza reportáží se zřetelem na sociální oblast

TV GIMI v roce 2009

O sociální problematice pojednávalo v tomto roce ve zpravodajství TV GIMI pětadvacet reportáží. Pět reportáží informovalo o nezaměstnanosti a dalších pět o problematice lidí s mentálním postižením. Starým lidem se věnovaly čtyři reportáže, po třech zprávách byla prezentována problematika uprchlíků a zdravotně znevýhodněných lidí. O bezdomovectví pojednávaly další dvě reportáže, stejný počet se věnoval i duševně nemocným lidem. Jedna reportáž prezentovala i problematiku umírajících lidí.

Graf č. 3: Analýza reportáží se zřetelem na sociální oblast, TV GIMI v roce 2009

Zdroj: Vlastní výzkum, N = 25

TV GIMI v roce 2010

Z dvaceti osmi reportáží informujících o sociálních oblastech se TV GIMI nejvíce věnovala zdravotně znevýhodněným lidem, o kterých pojednávalo sedm reportáží. Dalších pět reportáží se soustředilo na lidi s mentálním postižením. Vždy ve třech reportážích se ve zpravodajství TV GIMI prezentovaly problematiky nezaměstnanosti, rizikové mládeže, starých lidí a mnohoproblémových rodin. Dvě reportáže se věnovaly bezdomovectví a další dvě násilí v rodině. Poslední jedna reportáž se zabývala problémem rozvodu.

Graf. č. 4: Analýza reportáží se zřetelem na sociální oblast, TV GIMI v roce 2010

Zdroj: Vlastní výzkum, N = 28

6.1.3. Rozhovor

Na výzkum této práce reagovala redaktorka TV GIMI Václava Kostohryzová a manažer společnosti Štěpán Kuděj. Rozhovor byl uskutečněn dne 22. 3. 2011 v Českých Budějovicích.

Obecný chod redakce, výběr a upřednostňování témat

Chod TV GIMI se v určitých aspektech odvíjí od požadavků celorepublikové televize Prima, která regionální TV GIMI podporuje a svojí poptávkou do značné míry určuje i témata a události, o kterých TV GIMI točí své reportáže. Díky tomu se tematické zaměření českobudějovické televize podobá spíše televizi celorepublikové. Stejně jako ve své vlastní zpravodajské relaci dává Prima přednost i u zpravodajství TV Gimi takovým událostem, které nesou poselství šokující, negativní a především zajímavé pro co nejširší spektrum diváků. Fungování TV GIMI je tímto značně

ovlivněno, čímž zástupci budějovické redakce zdůvodňují například i vysoký výskyt nehod, který výzkum této práce dokázal zjistit.

Vedle požadavků celorepublikové televize je ovšem zohledněn i faktor lokální působnosti. TV GIMI je především regionálním médiem, které má zrcadlit takové dění, které je blízké a zajímavé pro diváky žijící na Českobudějovicku. Pro ně se TV GIMI snaží zachytit co nejvíce z kultury a sportu, které jsou ve zpravodajství rovněž bohatě zastoupeny.

Za hlavní zdroje informací pro tvorbu reportáží je považován zájem redaktorů o společenské dění. Redaktoři TV GIMI mapují děje probíhající v okolí Českých Budějovic pomocí vlastních kontaktů s PR manažery a zástupci organizací, dále pak z pozvánek a tiskových konferencí. V neposlední řadě byla zmíněna i další média, z kterých pro náměty reportáží je nejčastěji používán internet.

Sociální práce v médiích

Sociální práce ve zpravodajství není dle obecně uznávaných hodnot pro zpravodajství příliš žádoucí téma. Její výskyt v médiích je podmíněn zájmem redaktorů o tuto problematiku a také tím, jak velkou volnost mají ve výběru témat. Pro zástupce redakce je sociální práce vnímána jako součást sociálního dění, které se snaží ve zpravodajství prezentovat. Různé aspekty tohoto dění, tedy i sociální práci, redaktoři TV GIMI aktivně vyhledávají a snaží se je začlenit do zpravodajství.

TV GIMI coby regionální televize má v rámci prezentace sociální oproti televizím celoplošně působícím i tu výhodu, že vedle zpráv šokujících a negativních si může dovolit prezentovat i děje méně „výrazné“ pokud se ovšem udály na úrovni regionu. Jelikož se problematika sociální práce prezentuje snadněji právě v regionálních televizích, a její výskyt zde působí přirozeněji než by tomu bylo, pokud by se objevila ve zpravodajství celoplošném, je výskyt sociálních témat v regionálních zpravodajských relacích častější.

Co mají však regionální televize s celorepublikovými kanály společného, je riziko mediální nezajímavosti tématu. Sociální práce může zaujmout specifickou skupinu lidí, kteří se v této oblasti pohybují. Pro zbytek publika mohou být taková témata zajímavá spíše jen z pohledu lokálnosti, kdy média mohou objasnit, jaké organizace se sociálním zaměřením v regionu vlastně působí.

Sociální práce by se ve zpravodajství neměla objevovat příliš, aby se předešlo stereotypu, který by mohl ohrozit divákův zájem a celkovou sledovanost zpravodajské relace.

6.2. R1 Vysočina

6.2.1. Komplexní analýza reportáží

R1 Vysočina v roce 2009 prezentovala ve svém zpravodajství celkem tisíc sto sedmdesát devět reportáží, sociální tématicke se věnovalo pětatřicet. V roce 2010 odvysílala tato televize osm set dvanáct reportáží, kdy témat ze sociálních oblastí bylo dvacet jedna.

Tabulka č. 3

Komplexní analýza reportáží za rok 2009	
Sport	229
Kultura	152
Investiční akce	144
Akce pro veřejnost	104
Zdravotnictví	87
Kriminalita	81
Doprava	62
Školství	45
Ekonomika	40
Sociální práce	35
Zajímavosti / kuriozity	32
Nehody	31
Policie	29
Životní prostředí	27
Zvířata	27
Politika	17
Počasí	16
Ostatní	11
Cestovní ruch	10
Celkem	1179

Zdroj: Vlastní výzkum

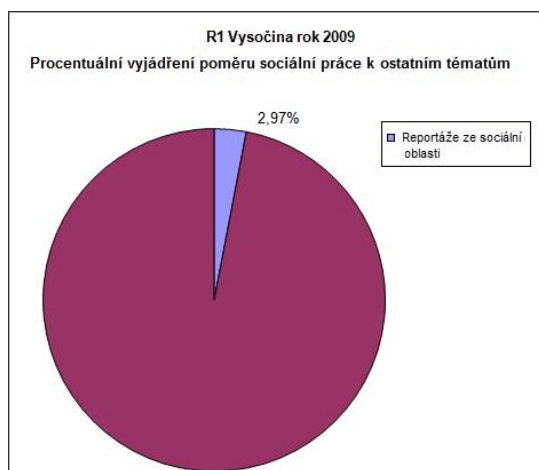
Tabulka č. 4

Komplexní analýza reportáží za rok 2010	
Sport	202
Kultura	103
Kriminalita	72
Investiční akce	70
Akce pro veřejnost	61
Školství	54
Ekonomika	41
Nehody	33
Zajímavosti / kuriozity	29
Doprava	25
Zdravotnictví	21
Sociální práce	21
Zvířata	21
Životní prostředí	20
Politika	16
Policie	6
Počasí	6
Cestovní ruch	6
Ostatní	5
Celkem	812

Zdroj: Vlastní výzkum

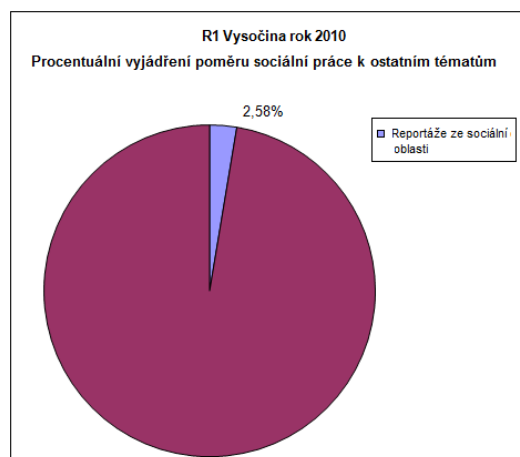
Poměr výskytu sociálních oblastí k celku lze vyjádřit v procentech následovně. V roce 2009 bylo reportáží se sociální tematikou 2,97 %, v roce 2010 pak již jen 2,58 %.

Graf č. 5

Zdroj: Vlastní výzkum, N = 100%

Graf č. 6

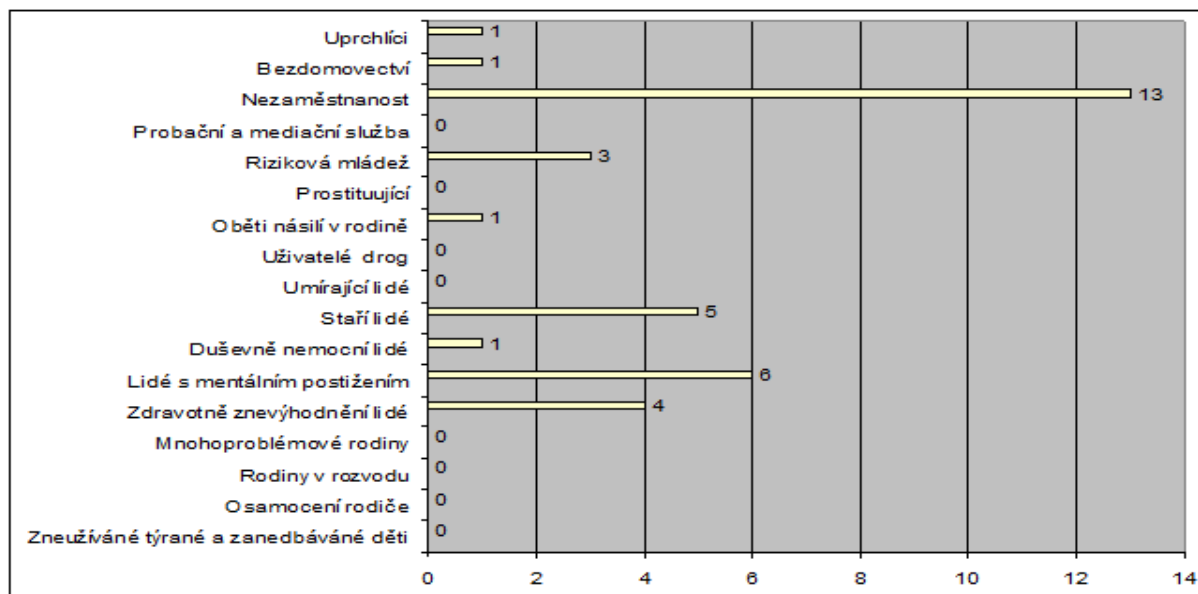
Zdroj: Vlastní výzkum, N = 100%

6.2.2. Analýza reportáží se zřetelem na sociální oblast

R1 Vysočina v roce 2009

Na celkovém počtu pětaticeti reportáží se sociální tematikou mají největší podíl události týkající se nezaměstnanosti. Těch bylo celkem třináct. Šest reportáží informovalo o lidech s mentálním postižením, pět o lidech starých a čtyři reportáže o lidech zdravotně znevýhodněných. Problematice rizikové mládeže se věnovaly tři reportáže a vždy v jedné zprávě se zpravodajský magazín dotkl i problematiky násilí v rodině, uprchlíků, bezdomovců a duševně nemocných lidí.

Graf č. 7: Analýza reportáží se zřetelem na sociální oblast, R1 Vysočina, rok 2009

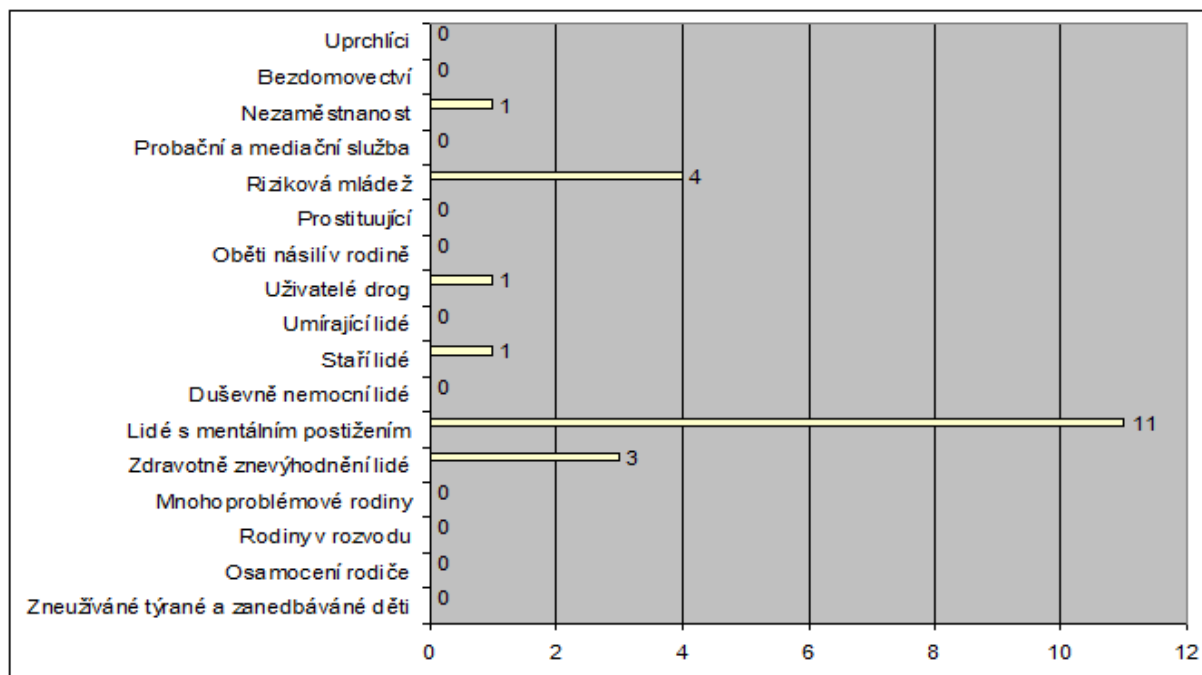

Zdroj: Vlastní výzkum, N = 35

R1 Vysočina v roce 2010

V roce 2010 prezentovala televize R1 Vysočina ve svém zpravodajství sociální práci jedenadvacetkrát. Více než polovina, celých jedenáct reportáží, se věnovala problematice lidí s mentálním postižením. Čtyři reportáže se zabývaly rizikovou mládeží a další tři potom problematikou zdravotně znevýhodněných lidí. Po jedné reportáži byla prezentována i témata problematikou starých lidí, nezaměstnanosti a drog.

Graf č. 8: Analýza reportáží se zřetelem na sociální oblast, R1 Vysočina, rok 2010

Zdroj: Vlastní výzkum, N = 21

6.3.3. Rozhovor

Za televizi R1 Vysočina bylo hovořeno s Ing. Martinou Svobodovou, která zde zastává funkci redaktorky a moderátorky. Rozhovor proběhl dne 18. 3. 2011 v Pelhřimově.

Obecný chod redakce, výběr a upřednostňování témat

Fungování regionální televize R1 Vysočina stojí v určité míře na spolupráci s celorepublikovou televizí Prima. Každý všední den odprezentuje R1 Vysočina ve svém zpravodajství přibližně čtyři reportáže, kdy dvě z nich přejímá právě od Tv Prima. Tyto reportáže jsou redaktorům R1 dodávány v hotové podobě bez možnosti změnit jejich obsah. Zbylé zprávy potom vznikají přímo pod rukama redaktorů z R1 Vysočina. Aby bylo zpravodajství vyvážené, redakce Vysočiny se vždy

snaží vyhledávat takové události, které jsou ve svém zaměření odlišné od dějů prezentovaných v reportážích poskytnutých Primou.

Náměty pro své reportáže získávají redaktoři z R1 nejčastěji z jiných médií, zejména z internetu a od jiných televizí. R1 Vysočina spadá do sítě šesti regionálních televizí, které působí po celé České republice a vzájemně spolu spolupracují. Pokud se objeví téma, které je zajímavé pro více regionů, na základě vzájemného informování se o něj tyto televize podělí. Pro redaktory R1 hraje významnou roli faktor blízkosti. Jednoznačně jsou upřednostňovány takové události, které jsou zajímavé nebo něčím výjimečné zejména pro Jihočeský kraj a Vysočinu.

Sociální práce v médiích

Výskyt sociální práce ve zpravodajství je podle Ing. Svobodové podmíněn především tím, jak širokou působnost zpravodajství má, a na jaké úrovni mediální organizace funguje. Čím plošněji televize působí, tím méně jsou podle ní sociální témata vyhledávaná. Čím obsáhlejší je rozsah její působnosti, tím více daná televize zohledňuje takové hodnoty zpravodajství, které si zaručeně udrží divákovu pozornost. Celorepublikové televize upřednostňují především zprávy, ve kterých jsou patrné aspekty negativnosti a kuriozit. Atraktivní pro zpravodajství jsou i události, u kterých je zřejmé, že se dotýkají všech. Sociální oblasti se povětšinou věnují vymezeným skupinám lidí a jejich prezentace v médiích nemusí být pro většinové publikum dostatečně zajímavá.

Ing. Svobodová se dotkla i problematiky konkurence mezi celorepublikovými televizemi. Podle ní se každá z velkých televizí snaží o to, aby její zpravodajství bylo pro publikum zajímavější než události, o kterých by se lidé mohli dozvědět na jiných kanálech. Kvůli konkurenci vyhledávají redaktoři celoplošných televizí témata atraktivní, mezi které sociální práce nepatří. K tomuto Ing. Svobodová dodala, že mezi reportážemi, které kdy redakci R1 poskytla televize Prima, se sociální témata neobjevila nikdy.

U regionálních televizí je pro sociální problematiku více prostoru a v případě, že se některé ze sociálních oblastí na úrovni regionu výrazněji projeví, má sociální práce šanci se do zpravodajství dostat. Toto potvrzují i výsledky výzkumu této práce. Ing. Svobodová vyjádřila přesvědčení, že pokud by se výzkum zaměřil na celorepublikové televize, poměr sociálních témat by byl mnohem menší, i proto je s výskytem sociální práce v reportážích R1 spokojená. Větší výskyt sociálních témat v médiích by Ing. Svobodová uvítala a vyjádřila i domněnku, že by častější prezentace mohla pomoci i sociální práci samotné. Ovšem z důvodů, o kterých hovořila, to nevnímá jako příliš reálnou možnost.

6.3. Jindřichohradecká televize

6.3.1. Komplexní analýza reportáží

V roce 2009 odvysílala Jindřichohradecká televize ve svém zpravodajském magazínu dvě stě osmdesát sedm reportáží, z toho dvanáct se věnovalo sociální problematice. O rok později bylo odvysíláno Jindřichohracekou televizí čtyři sta pět reportáží a problematice sociální práce se jich věnovalo šestnáct.

Tabulka č. 5

Komplexní analýza reportáží za rok 2009	
Kultura	78
Sport	59
Městské projekty	56
Akce pro veřejnost	37
Školství	17
Sociální práce	12
Politika	11
Zdravotnictví	9
Nehody, katastrofy	5
Životní prostředí	3
Celkem	287

Zdroj: Vlastní výzkum

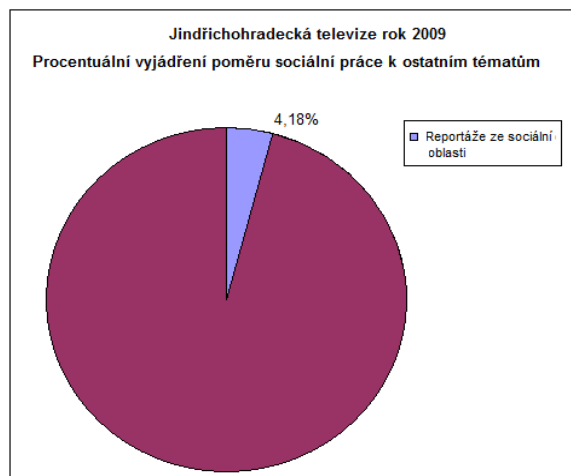
Tabulka č. 6

Komplexní analýza reportáží za rok 2010	
Kultura	122
Sport	96
Městské projekty	65
Akce pro veřejnost	49
Školství	29
Sociální práce	16
Politika	13
Nehody, katastrofy	11
Zdravotnictví	4
Celkem	405

Zdroj: Vlastní výzkum

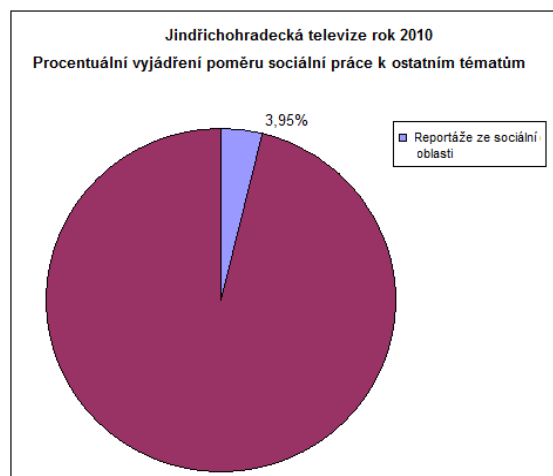
Procentuelně lze vyjádřit výskyt sociálních oblastí v Jindřichohradeckém zpravodajství následovně. Za rok 2009 se sociálním oblastem věnovalo 4,18 %, o rok později to bylo 3,95 %.

Graf č. 9

Zdroj: Vlastní výzkum, N = 100%

Graf č. 10

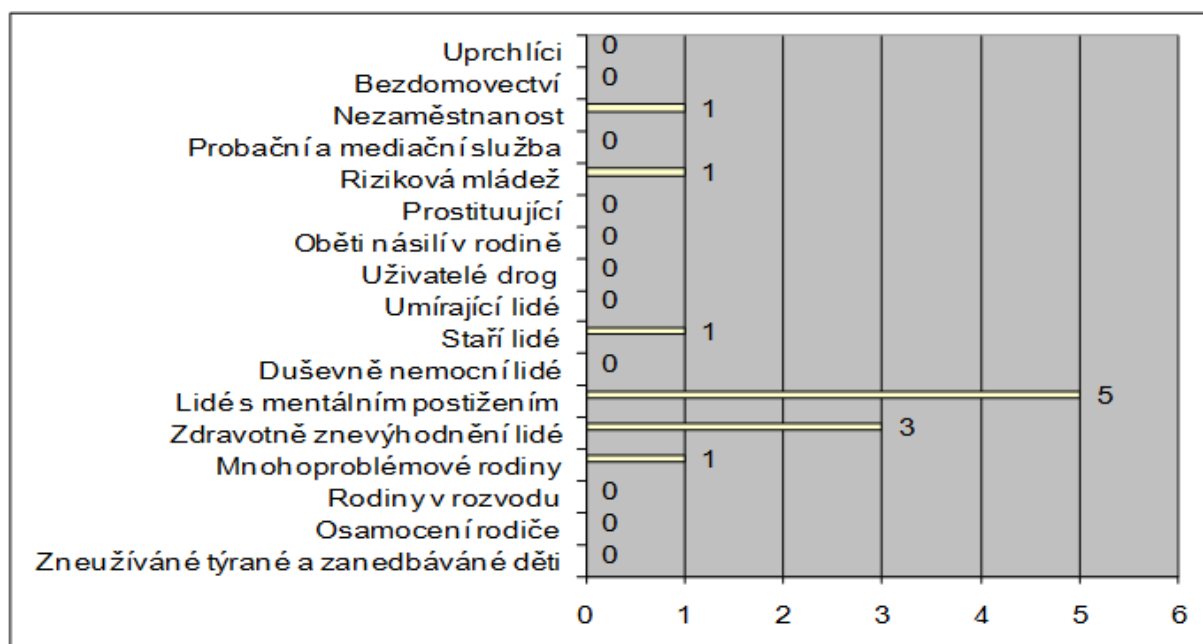
Zdroj: Vlastní výzkum, N = 100%

6.3.2. Analýza reportáží se zřetelem na sociální oblast

Jindřichohradecká televize v roce 2009

Z dvanácti reportáží věnujících se sociálními oblastem, utvářela v roce 2009 necelou polovinu témata věnující se lidem s mentálním postižením. Události týkající se zdravotně znevýhodněných lidí byly mediálně prezentovány třikrát. Po jedné reportáži se Jindřichohradecká televize věnovala i problematice mnohoproblémových rodin, starých lidí, nezaměstnaných a rizikové mládeže.

Graf č. 11: Analýza reportáží se zřetelem na sociální oblast, Jindřichohradecká televize, rok 2009

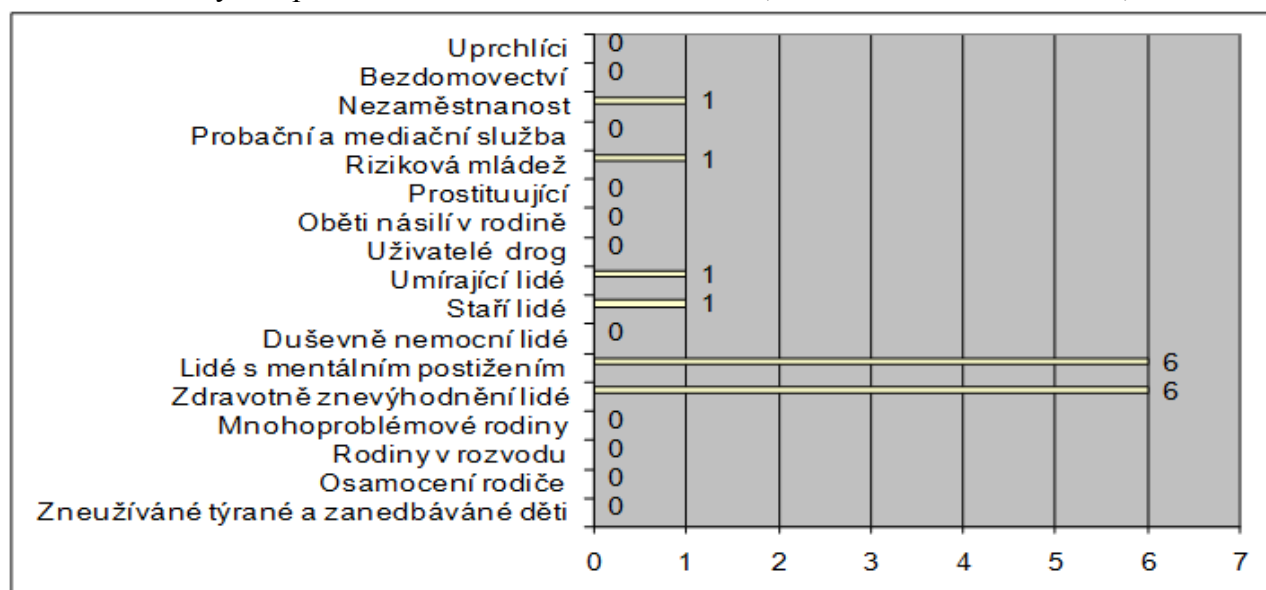

Zdroj: Vlastní výzkum, N= 12

Jindřichohradecká televize v roce 2010

V roce 2010 se Jindřichohradecká televize ze sociálních témat věnovala opět nejvíce lidem s mentálním postižením a zdravotně znevýhodněným. Obě skupiny byly v celkových šestnácti reportážích zastoupeny šestkrát. Zbylé čtyři reportáže se vždy po jedné věnovaly problematice nezaměstnanosti, rizikové mládeži, lidem starým a umírajícím.

Graf č. 12: Analýza reportáží se zřetelem na sociální oblast, Jindřichohradecká televize, rok 2010

Zdroj: Vlastní výzkum, N= 16

6.3.3. Rozhovor

Za redakci Jindřichohradecké televize se k výzkumu této práce vyjadřovali Mgr. Miroslav Dobeš, ředitel společnosti společně s Blankou Horčíčkovou, vedoucí redakce. Rozhovor byl uskutečněn dne 27. 2. 2011 v Jindřichově Hradci.

Obecný chod redakce, výběr a upřednostňování témat

Za hlavní zdroj informací je pro Jindřichohradeckou televizi považován internet a sociální síť kontaktů tvořených zástupci, vedoucími a PR manažery organizací, které působí v Jindřichově Hradci a jeho okolí. Poměrně velká důležitost je přikládána i zájmu redaktorů o okolní dění, kdy je důležité uvažovat jako divák a řídit se principem: „Pokud něco přijde zajímavé mně, mohlo by to zajímat i jiné.“ V neposlední řadě k nastolování agendy reportáží slouží i informace z dalších médií, zejména z tisku, zatímco podnětů přicházejících ze strany publika je poměrně málo a na jejich popud vznikají reportáže jen zřídka.

V rámci upřednostňování určitých témat se Jindřichohradecká televize snaží vytvářet reportáže na míru týdennímu zpravodajství, zkrátka tak, aby nedocházelo k jejich přebytku. V případě, že se v průběhu týdne vyskytne více zajímavého dění, upřednostňují se reportáže aktuálního ražení, tedy události, o kterých by nemělo smysl informovat až v příštím čase. Děje další, které mají delší průběžnost, se odkládají do příštích zpravodajských magazínů (například o tom, že občanské

sdužení slaví deset let své existence, není nutné informovat přímo v týdnu výročí, zpráva bude zajímavá i v dalším magazínu).

Sociální práce v médiích

Z obecného hlediska se zástupci redakce svorně vyjádřili, že cítí jako důležité, aby problematika sociální práce byla předávána veřejnosti a docházelo tak ke společenské provázanosti. Za svou organizaci působící v regionálním měřítku ovšem zdůrazňují, že je důležitá již nějaká předchozí integrace sociálních oblastí, které nesmějí být od veřejnosti izolované. O tomto bylo hovořeno konkrétně ve smyslu občanských sdružení, které fungují v Jindřichově Hradci a jeho okolí. Pokud tyto organizace sami vyvíjejí snahu o styk s veřejností, dejme tomu pořádáním kulturních akcí, beneficí či sbírek, je jim Jindřichohradecká televize nápomocná. Zástupci redakce si jsou vědomi přínosu pro tyto organizace zejména z aspektů fundraisingu a PR.

Spolupráce je ovšem podmíněna faktorem zajímavosti. Presentované reportáže musí být schopny získat a udržet si pozornost publika. Tento fakt byl ze strany zástupců redakce použit i jako argument na připomínku, že do sociální práce spadají i jiné oblasti než organizace věnující se lidem se zdravotním postižením či znevýhodněním. Problematika bezdomovců, která byla uvedena jako příklad, se nestala zájmem Jindřichohradecké televize mimo jiné i proto, že ačkoliv je přítomnost bezdomovců na Jindřichohradecku patrná, zástupci redakce si nedovedli představit, že by zástupci města či jiní odpovědní byli ochotni o tomto problému hovořit.

Na výsledky výzkumu reagovali zástupci Jindřichohradecké televize kladně, s poměrem sociálních témat byli spokojeni. Od zjištěných čísel se rozhovor stočil k otázce, zdali si přece jen zástupci redakce nemyslí, že by se sociální problematiky v reportážích mělo objevovat více. Zde redaktoři poukázali na jisté riziko stereotypu, které je sociální problematice vlastní. Stereotyp byl zde myšlen v tom smyslu, že reportáže zabývající se touto problematikou nenabízí moc možností originálního zpracování. V případě častějšího prezentování těchto témat by se tedy opakovala forma zpracování informací, což z hlediska mediální prezentace není příliš žádoucí. K úplnému konci se rozhovor dotkl i myšlenky, zdali je sociální práce natolik atraktivním tématem pro publikum, aby se mohla prezentovat častěji. Prioritou médií je udržet si divákovu pozornost a tu si lze zajistit nejvíce tím, že prezentovat se budou témata pro něho zajímavá, žádoucí a především líbivá.

6.4. Souhrnný závěr a verifikace hypotéz

Z informací zjištěných výzkumem lze vyvodit následující závěry:

- Díky třem zkoumaným televizím bylo během let 2009 a 2010 možné shlédnout v jejich zpravodajstvích celkem sto třicet osm reportáží pojednávajících o sociální práci.
- Poměrem k ostatním tématům upřednostňovala nejvíce sociální práci TV GIMI za rok 2009, kdy o této problematice pojednávalo 4,50% reportáží. V roce 2010 to potom byla Jindřichohradecká televize, kdy z celku všech reportáží se sociální práci věnovalo 3,95% z nich.
- Nejvíce reportáží o sociální práci bylo možno shlédnout v roce 2009 v televizi R1 Vysočina. O sociálních oblastech informovala zdejší redakce pětatřicetkrát. O rok později o sociálních tématech informovala nejvíce TV GIMI a to v devětadvaceti reportážích.

Tabulka č. 7: Přehled počtu reportáží všech tří zkoumaných televizí v letech 2009 a 2010

Rok	TV GIMI			R1 Vysočina			Jindřichohradecká Televize		
	Celkový počet reportáží	Reportáže ze sociálních oblastí		Celkový počet reportáží	Reportáže ze sociálních oblastí		Celkový počet reportáží	Reportáže ze sociálních oblastí	
		vyjádřeno číselně	vyjádřeno procentuálně		vyjádřeno číselně	vyjádřeno procentuálně		vyjádřeno číselně	vyjádřeno procentuálně
2009	556	25	4,50%	1179	35	2,97%	287	12	4,18%
2010	823	29	3,52%	812	21	2,58%	405	16	3,95%

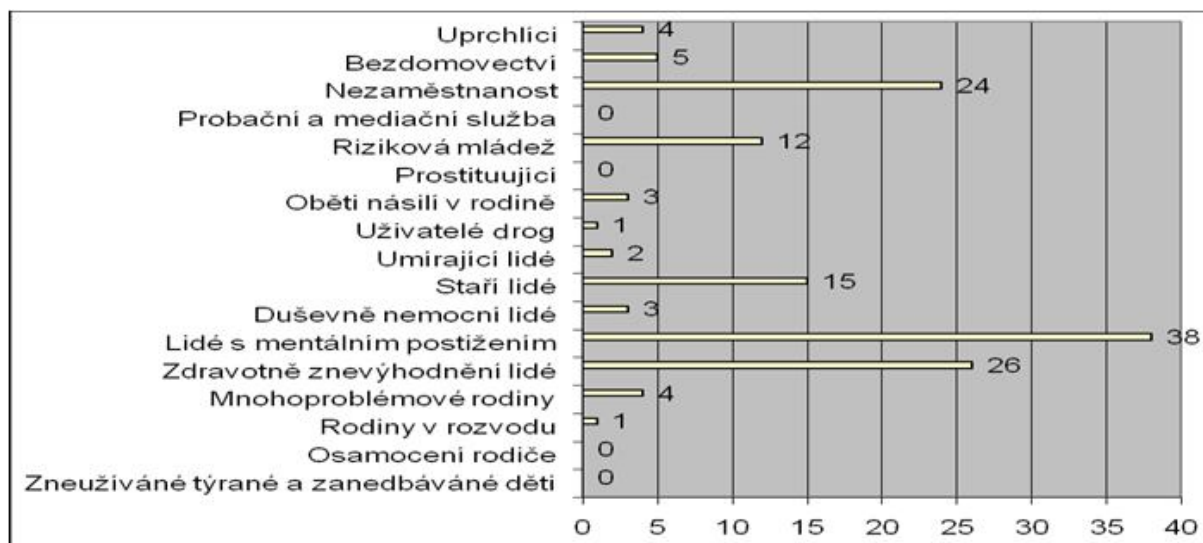
Zdroj: Vlastní výzkum

Ačkoliv každá z televizí upřednostňovala jiná sociální témata, jak je možno vidět v příslušných grafech (č. 3, 4, 7, 8, 11, 12) některé oblasti sociální práce nebyly ve zpravodajství ani jedné televize zastoupeny.

K těmto nezařazeným tématům patří probační a mediační služba, prostituce, problematika zneužívaných a týraných dětí a problematika osamocených rodičů. Nejvíce reportáží ze všech televizí poté pojednávalo o lidech s mentálním postižením, poměrně velká část reportáží se zabývala také zdravotně znevýhodněnými lidmi a faktorem nezaměstnanosti.

V následujícím grafu je zastoupeno všech sto třicet osm reportáží, které regionální televize působící v jižních Čechách věnovaly ve zkoumaných letech sociálním oblastem.

Graf. č. 13: Analýza reportáží všem tří zkoumaných televizí se zřetelem na sociální oblast, v letech 2009 a 2010

Zdroj: Vlastní výzkum, N = 138

Díky těmto údajům, lze provést i verifikaci hypotéz vztahujících se k výzkumu bakalářské práce.

Hypotéza č. 1: Poměr reportáží, které se věnují sociálním oblastem, bude menší než 10%.

Poměr reportáží věnujících se sociálním oblastem oproti jiným tématům nepřesáhl ani u jedné ze zkoumaných televizí 10%.

Hypotéza č. 1 se potvrdila

Hypotéza č. 2: Reportáže regionálních televizí pojednávající o sociálních oblastech, se budou ve zkoumaných dvou letech nejvíce věnovat lidem s mentálním postižením.

Jak je patrné v grafu č. 13, tematika pojednávající o lidech s mentálním postižením, je v sociálních reportážích zastoupena nejvíce.

Hypotéza č. 2 se potvrdila

7. Diskuze

Jako v každém vztahu je i mezi sociální prací a médii důležité si vymezit, co od jejich vzájemné spolupráce jednotlivé strany očekávají.

Kterak mohou být mediální organizace přínosné pro sociální práci, bylo s pomocí literatury nastíněno v kapitolách teoretické části jen stručně, jelikož se tímto bakalářská práce přímo nezabývá. Tato oblast jistě nabízí možnosti dalšího rozvinutí, lze stavět například i na výpovědích redaktorů popsaných v praktické části této práce. Vedle fundraisingu a potřebného získávání prostředků, kde (jak jsem se přesvědčil i ve vlastní praxi) média skutečně pomoci mohou, vnímám jako potřebné i to, aby se sociální práce dostala i do většího podvědomí většinové veřejnosti, kde její postavení vnímám spíše jako nejasné.

V dnešní společnosti jsou patrné snahy vytěsňovat a přehlížet určité aspekty života, ať již svého vlastního (stárí, smrt) tak života jiných (obtížné životní situace). Lidské hodnoty a důstojnost samotná se poměřují na základě výkonu a atraktivnosti, a lidem, kteří výkonní a atraktivní nejsou, společnost není příliš nakloněná, dochází k marginalizaci, či k úplnému přehlížení. Právě v lidských stránkách života, kde je výkon ohrožen a atraktivnost schází, působí právě sociální práce, která se stává přehlíženou společně s tím, na co se soustřeďuje. Zde mohu reflektovat jeden nepříjemný postřeh získaný díky okruhu mých přátel a známých, kdy ne málokdy, když jsem zmínil, že studuji sociální práci, se mě tito lidé ptali, co že to vlastně ta sociální práce vůbec je.

Etická pochybení a určování příčin tohoto problému přenechám autorům jiných prací a postačí, když napíšeš, že média mohou zkonkretizovat společenský status sociálních pracovníků, objasnit náplň sociální práce i přiblížit samotné sociální oblasti lidem, kteří o nich nevědí.

Na druhou stranu si myslím, že jsou jistě i případy, kdy by se v médiích o sociální práci nebylo vhodné zmiňovat. Nedovedu si například představit možnost, kdy bych do jindřichohradeckého zpravodajství točil reportáž o kontaktním centru pro uživatele návykových látek působícím v Jindřichově Hradci, byť s dobrým úmyslem zveřejnit o něm základní informace a poskytnout je možným potřebným. Poškodil bych tím nenápadné umístění celého centra, které klientům v určité míře propůjčuje pocit anonymity a bezpečí a ohrozil bych tím tak i anonymitu klientů samotných.

I z toho důvodu si vysvětluji, proč naši televizi jindřichohradecké kontaktní centrum nikdy neoslovilo, zatímco s většinou ostatních organizací sociálního zaměření působících v Jindřichově Hradci jsme již spolupracovali.

Většina mediálně prezentovaných témat o sociální práci v regionálním zpravodajství se totiž utváří buď na základě požadavku sociálních organizací, anebo díky dlouholeté spolupráci, které ovšem povětšinou také vznikají na popud organizací samotných. Tento můj dojem potvrdili i další redaktoři, se kterými jsem v rámci této práce hovořil.

Výskyt sociálních problematik v médiích může být tedy ovlivněn snahou a aktivním jednáním samotných sociálních pracovníků a zástupců organizací.

Další faktor, který ve výskytu sociální práce v médiích nemohu opomenout, je hodnotová orientace samotných redaktorů a to, jaký postoj tito lidé k sociální práci mají.

Jak již nastínili moji vlastní kolegové i redaktoři z dalších dvou regionálních televizí, důležité pro tvorbu zpravodajství a pro výběr témat a reportáží samozřejmě je, nakolik jim vedení společnosti umožní volně působit a jak moc se tito redaktoři snaží zpravodajství vyvážit takovým způsobem, který by zajistil divákovu pozornost a spokojenost. Ačkoliv zpravodajské hodnoty sociálním tématům nejsou příliš nakloněny, je jejich výskyt v regionálním zpravodajství patrný. Nemuselo by tomu ovšem tak být.

Konkrétně na úrovni lokálně působících televizí, kde redaktoři pracují v malém počtu, za to však univerzálně a s nutnou schopností psát zkrátka o všem, si dovedu představit případ, kdy redaktor, který by měl negativní postoj k sociálním tématům nebo by sociální oblasti ignoroval úplně, by jistě sám aktivně témata o sociální práci nevyhledával a upřednostnil by jiná, která jej osobně zajímají.

Ačkoliv je základním zpravodajským předpokladem nestrannost, nastolování agendy reportáží a jejich následný výběr je krom očekávání publika nejvíce ovlivněn právě tím, co jsou redaktoři zvyklí vyhledávat a na co se sami soustředí.

Při realizování výzkumu jsem si nemohl nevšimnout, že každá ze zkoumaných televizí má určité stereotypní tendence. Tematické okruhy se napříč analyzovanými léty vždy více či méně opakovaly, stejně tak jsem opětovaně zaznamenával výskyt stejných jmen a organizací, o kterých se reportáže točily. Toto lze přisuzovat právě sociálním kontaktům jednotlivých redaktorů, kteří mohou vytvářet reportáže jen o tom, o čem se sami dozvědí ze svých zdrojů, a také o tom, o čem by sami rádi něco natočili.

Zde je patrná právě významnost, jakou redaktoři sociálním tématům přikládají. Během rozhovoru s redaktorkou z TV GIMI (viz kapitola 6.1.3.) jsem z této ženy získal dojem, že jí sociální práce

není lhostejná, naopak jí považuje za součást dění v regionu, které se snaží ve zpravodajství prezentovat. Na základě tohoto zdůvodnila i fakt, že se sama snaží o tomto tématu točit co nejvíce. Myslím si, že právě tento osobní postoj redaktorky je hlavním důvodem, proč má ze zkoumaných televizí právě TV GIMI největší poměr výskytu reportáží věnujících se sociální problematice.

I z vlastní praxe mohu potvrdit, že jak já, tak i mí kolegové máme určité tendence vytvářet specifické typy reportáží. Každý z nás získáváme informace odjinud a trochu jiným způsobem. Když vidím reportáže své spolupracovnice, kolikrát mě její náměty nepřekvapí, a jelikož jí znám, dovedu si představit, proč jí přišlo na mysl točit zrovna o tomto tématu. Na druhou stranu jsem přesvědčený, že by mě ani mého druhého kolegu nenapadlo o něčem takovém točit, a nebýt jí, reportáž by nikdy nevznikla. Toto samozřejmě platí nejen pro sociální práci, ale celkově pro všechna témata. A domnívám se, že na podobném principu fungují i další regionální televize.

Jistě jsou i další kritéria, která mohou výskyt reportáží pojednávajících o sociálních tématech ovlivnit. Za jedno z nich považuji lokální působnost regionálních televizí a výskyt sociálních organizací působících právě v regionu, ve kterém daná televize funguje.

Za Jindřichohradeckou televizi mohu říci, že jsme točili reportáže téměř o všech organizacích souvisejících s oblastí sociální práce, které v našem městě fungují, a věřím, že pokud by těchto organizací bylo více a měly by specifitější zaměření, navýšil by se rovněž počet i tematická rozmanitost reportáží o sociální práci.

Dovedu si představit i opačnou možnost, a to takovou, že by existovala regionální televize, působící v oblasti, kde sociální organizace zastoupeny nejsou. Tehdy by se logicky snížil i počet sociálních reportáží prezentovaných touto televizí, nebylo by zkrátka o čem točit.

Na tento problém se lze zahledět i přímo z pohledu sociálních organizací. V případě, že by se některá sociální organizace fyzicky nacházela mimo danou působnost regionálních televizí, dejme tomu na pomezí jednotlivých regionů, neměla by šanci dostat se do zpravodajství vůbec. Regionální televize jsou totiž povětšinou samostatné subjekty, které nehledí na působnost dalších televizí a jelikož existují zeměpisné oblasti, které se vzájemně v rámci působení těchto televizí překrývají, tuším, že jistě budou i taková místa, která bych označil za mediální země nikoho.

Myslím, že tento problém lze sloučit se zpravodajskou hodnotou blízkosti, vymezenou v teoretické části práce (viz kapitola 2.5.2. a kapitola 3.3.1.). Tato hodnota ve zpravodajství upřednostňuje témata, která jsou zajímavá a přímo se dotýkají lidí žijících na úrovni, kde zpravodajství působí.

Na sociální práci v médiích mají nemalý vliv i další v této práci zmiňované zpravodajské hodnoty. Teoretická část práce umožňuje dozvědět se o základních charakteristikách těchto hodnot (viz kapitola 2.5.2.), ale také o tom, že pro sociální práci není většina těchto hodnot příznivá (viz kapitola 3.3.1). Z praxe toto potvrzují i redaktoři, se kterými bylo hovořeno v rámci výzkumu.

Zajímavé je, že každá ze zkoumaných televizí upřednostňuje jiné hodnoty. Zatímco podle zástupců českobudějovické TV GIMI (viz kapitola 6.1.3.) zohledňuje jejich televize především faktor negativity, který upřednostňuje reportáže zachycující nešťastné a kuriózní děje, televize R1 Vysočina (viz kapitola 6.2.3.) staví i nad negativitu faktor blízkosti, jemuž jsem věnoval prostor výše. Pro Jindřichohradeckou televizi (viz kapitola 6.3.3.) se zdá být nejhlavnější faktor novosti, který upřednostňuje ty děje, které jsou časově nejvíce aktuální.

Jednoduchost a jasnost jsou v teoretické části (viz kapitola 3.3.1.) práce prezentované jako další hodnoty, které jsou spíše proti výskytu sociální práce ve zpravodajství. Souhlasím s tím, že sociální práce je specifická věda, jejíž zaměření je dlouhodobé a složité a proto lze pochopit, že hodnoty jednoduchosti a jasnosti sociální práci v médiích nakloněny nejsou.

V rámci výzkumu této práce i mého vlastního zaměstnání jsem získal dojem, že tyto dvě hodnoty zapříčinily, že se do zpravodajství dostaly jen některé aspekty sociální práce. Regionální televize, které jsem měl možnost zkoumat, prezentují spíše takové sociální děje, které ve své podstatě nejsou běžnou náplní sociální práce. Tato náplň je v reportážích jistě zmíněná, ovšem na pozadí hlavní události, pod kterou si lze představit něco výjimečného, dejme tomu nějakou akci pro veřejnost, sportovní závody handicapovaných nebo výtvarné výstavy dětí s mentálním postižením.

Z pohledu hodnoty výskytu, která zohledňuje především časovou ohraničitelnost, také není sociální práce žádoucí. Myslím, že právě díky této hodnotě, byly upřednostňovány události jako rekonstrukce stacionáře, která proběhla v jasném čase „od – do“, nebo významné výročí existence občanského sdružení, kdy reportáž pojednávala o jeho zrodu a vývoji k dnešnímu dni.

Myslím si, že jednotlivé a určité oblasti sociální práce se ve zpravodajství regionálních televizí mohou objevit na základě jednotlivých a určitých kritérií, kterým jsem věnoval prostor v této diskuzi.

Z praxe mám potvrzeno, že reportáže, které zachycují činnost organizací poskytující sociální služby, se do regionálního zpravodajství dostanou především v případech, že o to organizace samotné budou stát a samy televizi osloví. Ta jim povětšinou vyjde vstříc na základě zpravodajské

hodnoty blízkosti. (viz kapitola 2.5.2.) Mimořádné aktivity těchto organizací upřednostní hodnoty jasnosti, jednoduchosti a výskytu.

Reportáže, které pojednávají o pouhých problematikách sociální práce bez toho, aby jim nějaká organizace dávala tvar (například obecné reportáže, které se věnovaly rizikové mládeži, pití alkoholu a užívání drog), podle mě vznikají spíše jen na základě zájmu redaktora, který se o problematiku zajímá z vlastní vůle.

Povědomí redaktorů o problematice sociální práce považuji za stejně důležité jako zájem sociálních pracovníků o to, aby média prezentovala sociální oblasti. Myslím si, že takováto oboustranná motivace může umožnit sociální práci prezentovat se v regionálním zpravodajství alespoň v určité míře jako plnohodnotné téma.

Závěr

Z původního záměru zjistit poměr reportáží věnujících se sociálním oblastem a následně je tematicky rozčlenit, se tato práce rozrostla o další zajímavé aspekty, které se věnují problematice výskytu sociální práce v médiích.

Teoretická část pojednává o oblastech sociální práce a médií samostatně, následovně je vymezen jejich vztah i na obecné rovině, nikoliv jen v rámci regionálního zpravodajství. Samostatným oblastem jsem věnoval prostor proto, aby práce byla srozumitelná i takovým lidem, kteří se v oborech neorientují. Myslím si totiž, že v České republice zatím není vztahu sociální práce a médií přikládána významná pozornost. Téma ovšem nabízí spoustu zajímavých námětů k přemýšlení a jednání, jak ze strany sociálních pracovníků, tak z pohledu lidí, kteří pracují v médiích. V rámci kapitoly, která se zabývá přímo tímto vztahem, se mi podařilo objevit některé zajímavé zdroje a skutečnosti, ze kterých jsem získal dojem, že pozornost věnovaná vztahu sociální práce a médií, bude v České republice přece jen narůstat.

Výzkum samotný potom dokázal zmapovat výskyt sociální práce v regionálních televizích Jihočeského kraje, což považuji za jeho prvotní zaměření. Potvrdil také vytyčené hypotézy. Výpovědi zástupců jednotlivých redakcí k tomuto výzkumu potom vnímám jako přínosné z toho důvodu, že mohou v případě zájmu osvětlit, kterak regionální televize vlastně fungují. Postoje a argumenty těchto lidí ovšem mohou pomoci utvořit si představu, jak si sociální práce v médiích stojí, případně proč je jí přikládán ve zpravodajství takový význam, jaký zde má.

Sám za sebe mohu říci, že mi tato práce mnohé dala, a to jak v profesním životě, kdy jsem se coby redaktor díky výzkumu mohl seznámit s tím, jak věci fungují v jiných televizích, tak v oboru, jaký studuji. Díky této práci jsem si začal uvědomovat souvislosti mezi sociální prací a médii, které jsem předtím neviděl, jejich přínos, a dovoluji si tvrdit, že výzkum samotný do značné míry ovlivnit i můj vlastní přístup v nastolování agendy reportáží a výběru témat, o kterých bych rád točil.

Doufám, že tato práce může leccos nabídnout jak lidem, kteří se pohybují na poli sociální práce, tak lidem pracujícím v médiích. Především však doufám, že práce bude zajímavá pro ty, kteří by se také rozhodli soustředit se právě na spojitosti mezi těmito obory, které ačkoliv se zdají vůči sobě být cizí, vztah mezi nimi existuje a je ovlivněn řadou zajímavých faktorů.

Seznam použitých zdrojů

- BURTON, G., JIRÁK, J. Úvod do studia médií. 1. Vydání. Brno. BARRISTER and PRINCIPAL. 2001. ISBN 80-85947-67-6
- BURÝŠKOVÁ, I. *Prezentace sociální práce obrazovými médii*. Hradec Králové. Pedagogická Fakulta Univerzity Hradec Králové, 2009.
- GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha. Argo. 1999. ISBN 80-7203-124-4.
- JIRÁK, J., KOPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. Praha. Portál. 2003 ISBN: 80-7178-697-7
- Jindřichohradecká televize, Jindřichův Hradec: Jindřichohradecká televize [cit. 20. Února 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.jhtv.cz>>
- MALLETTE, M. *Příručka pro novináře střední a východní Evropy*. Praha: Lidové noviny. 1994. ISBN 80-7106-045-3
- MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vydání. Praha. Portál. 2003. ISBN 80-7178-549-0.
- MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. 1. vydání. Praha. Portál. 2001. ISBN 80-7178-473-7
- MCQUAIL, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha. Portál. 1999. ISBN: 80-7178-200-9
- NAVRÁTIL, P. *Teorie a metody sociální práce*. 1. vydání. Brno. Marek Zeman. 2001 ISBN 80-903070-0-0
- OSVALDOVÁ, B.: *Zpravodajství v médiích*. Praha. Karolinum. 2001. ISBN 80-246-0248-2
- OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. *Praktická encyklopedie žurnalistiky a marketingové komunikace*. Praha. Libri. 2007 ISBN 978-80-7277-266-7
- R1 Vysočina, Pelhřimov: R1 Vysočina [cit. 20. Února 2011]. Dostupné na WWW: <<http://www.tv-vysocina.cz>>
- RUß-MOHL, S., BAKIČOVÁ, H. *Žurnalistika*. Praha: Grada. 2005. ISBN 80-247-0158-8
- SCHELLMAN, et al. *Média – základní pojmy – návrhy – výroba*. Praha. Europa-Sobotáles. 2004 ISBN: 80-86706-06-0
- ŠVEŘEPA, M.: Sociální práce a média. *Sociální práce* [online]. 2005, č. 4 [cit. 2011-02-10],

s. 1-8. Dostupný z WWW: <<http://socialnirevue.cz/sverepa/vyuka.html>>.

TV GIMI, České Budějovice: TV GIMI [cit. 20. Února 2011]. Dostupné na WWW:
<<http://www.gimi.tv>>

ABSTRAKT

Abstrakt

Kronika, O. A. Analýza obsahu reportáží z regionálních televizí se zřetelem na sociální oblast. České Budějovice 2011. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce Mgr. L. Maliňáková.

Klíčová slova: Sociální práce, média, Jihočeský kraj, zpravodajství, analýza reportáží

Bakalářská práce analyzuje počet a obsah reportáží prezentovaných regionálními televizemi působícími v Jihočeském kraji v letech 2009 a 2010. Výzkum se soustředí na reportáže věnující se sociálním tématům. Zjištěným počtem těchto reportáží výzkum vymezuje jejich poměr k ostatním tématům. Analýza obsahu potom zkoumá, která témata sociální práce jsou mediálně upřednostňovaná.

Zjištěné informace byly ve výsledné podobě konfrontovány se zástupci redakcí regionálních televizí, jejichž výpovědi objasňují profesní chod televizí i to, na jakém principu jsou reportáže vybírány. Práce rovněž zveřejňuje postoje těchto redakcí ohledně prezentování sociální práce v médiích. Tomuto vztahu se vedle vymezení základních pojmů a problematik rovněž věnuje i teoretická část práce.

ABSTRACT

Abstract

Kronika, O. A. The analyze of content of reports from regional TV focused on social sphere. České Budějovice 2011. Bachelor Thesis. University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of Theology. Department of Practical Theology. Supervisor Mgr. L. Maliňaková.

Key words: Social work, media, South Bohemian region, coverage, analyzes of reports

Bachelor thesis analyses number and content of reports presented by local TV, operates in South Bohemian region between the years 2009-2010. Research is focused on reports dealing with social themes and compares the coverage of these reports to coverage of other themes, and states their ratio. The analyze of content finally studies, which themes of social work are medially preferred.

Following information were finally confronted with representatives of local TV. Their statements make clear how it goes in TV studios and shows the principles on which base the reports are choose.

This research also shows the attitudes of these studios to presentation of social work in medias. Theoretical part of this work deals with this relationship, besides of definition of basic terms and tissues.